

Jaarverslag 2014

Stichting Pensioenfonds Fluor
Nederland

Inhoudsopgave

Jaarverslag	5
1. Kerncijfers	7
2. Verslag van het bestuur	9
3. Verslag van het verantwoordingsorgaan	39
Jaarrekening	43
4. Balans per 31 december 2014	44
5. Staat van baten en lasten over 2014	47
6. Kasstroomoverzicht over 2014	49
7. Toelichting grondslagen	51
8. Toelichting op de balans	55
9. Toelichting op de staat van baten en lasten	69
Overige gegevens	77
10. Bestemming saldo van baten en lasten	79
11. Uitvoeringsovereenkomst	81
12. Gebeurtenissen na balansdatum	83
13. Actuariële verklaring	85
14. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	87
15. Lijst met afkortingen	89

Jaarverslag

1. Kerncijfers

	2014	2013	2012	2011	2010
Deelnemers (aantallen)					
Actieven	744	806	771	743	758
Arbeidsongeschikten	14	14	13	15	15
Subtotaal	758	820	784	758	773
Gewezen deelnemers	685	662	666	714	678
Gepensioneerden	556	536	519	499	471
Totaal aantal deelnemers	1.999	2.018	1.969	1.971	1.922
Bedragen (x € 1.000)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
- Vastgoedbeleggingen	31.399	23.040	24.194	18.360	19.460
- Aandelen	100.019	97.888	85.619	62.760	72.625
- Vastrentende waarden	314.771	234.228	239.999	222.696	169.689
- Derivaten	-	-	-	-	-
- Overige beleggingen (inclusief beleggingsvorderingen)	32.428	27.242	25.361	19.775	21.251
- Totaal beleggingen	478.617	382.398	375.173	323.591	283.025
Stichtingskapitaal en reserves	70.361	53.401	38.327	15.132	21.777
Technische voorzieningen	397.424	328.693	337.108	305.677	263.377
Dekkingsgraad (%)	117,70	116,25	111,37	104,95	108,27
Marktrente RTS (%)	1,85	2,73	2,41	2,73	3,45
Indexatie ingegane pensioenen (%)	1,70	-	-	-	-
Premiebijdragen					
- Feitelijke premie	12.468	11.012	11.002	10.564	10.197
- Kostendekkende premie	14.353	12.937	11.645	7.066	11.234
- Gedempte premie	12.066	10.037	8.865	6.647	11.068
Pensioenuitkeringen	11.206	10.910	10.285	9.190	9.253
Backservice koopsom	5.079	3.758	3.831	3.602	400
Pensioenuitvoeringskosten	485	359	295	397	460
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (in hele euro's) ¹	369	265	226	316	370
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	84.111	7.075	53.400	34.366	34.576
Beleggingsrendement (%)	21,60	1,76	16,27	14,92	13,56
Franchise (in hele euro's)	17.750	17.300	16.900	16.500	16.400

FTK = Financieel Toetsing Kader: Beschrijft de basis waarop de pensioenverplichtingen worden berekend met ingang van 1 januari 2007.

¹ De kosten pensioenbeheer per deelnemer is gedefinieerd als de pensioenuitvoeringskosten / (aantal actieve deelnemers + gepensioneerden).

RTS = Rente Termijn Structuur; Een reeks van renteswaps waarden in procenten voor een periode van 60 jaar. Voor elk jaar wordt er een rente percentage vastgesteld waarmee de verplichtingen voor dat jaar worden verdisconteerd. Voor verplichtingen met een looptijd van langer dan 60 jaar wordt het rentepercentage van 60 jaar gebruikt. Deze rente curve vervangt de traditionele 4% rekenrente. De RTS is onderdeel van het FTK en wordt maandelijks gepubliceerd door de DNB.

UFR = Ultimate Forward Rate; De Ultimate Forward Rate-methode is een methode om een rentecurve voor lange looptijden op een andere manier, dan rechtstreeks afgeleid van marktrentes, te bepalen. De methode wordt toegepast om te voorkomen dat waardes voorbij het laatste liquide punt in de swapmarkt leiden tot (overmatige) volatiliteit van dekkingsgraden. Die waardes zijn immers gebaseerd op een beperkt aantal (markt) waarnemingen zodat de vraag kan worden gesteld of van een 'betrouwbare' marktwaarde nog sprake is.

Vanwege de voortdurende uitzonderlijke marktomstandigheden heeft DNB besloten om vanaf 31 december 2012 de RTS te baseren op een driemaands gemiddelde. Het gemiddelde wordt berekend over de rentetermijnstructuur van alle handelsdagen in de periode van 1 oktober tot en met 31 december.

Vanaf 30 september 2013 is de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen aangepast door de introductie van een UFR. De driemaands middeling blijft evenwel gehandhaafd. Het gaat hierbij om een aanpassing van de rentetermijnstructuur voor looptijden vanaf 20 jaar. Voor looptijden tot en met 20 jaar is de zero rente gelijk aan de waargenomen driemaands gemiddelde zero rente. Voor looptijden vanaf 21 jaar wordt de zero rente aangepast door de onderliggende 1-jaars forward rente te extrapoleren naar de zogenoemde UFR van 4,2%. De aanpassing van de forward rente bestaat uit een vaste weging van de in de markt waargenomen forward rente (op basis van de driemaands gemiddelde swapcurve) met de UFR.

2. Verslag van het bestuur

Alle bedragen in dit verslag luiden in hele euro's, tenzij anders aangegeven.

2.1. Algemeen

2.1.1. Werkingssfeer van het Fonds

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (het Fonds) is de uitvoerder van de pensioenregeling van Fluor B.V., Fluor Consultants B.V. en Fluor Infrastructure B.V. Het Fonds is opgericht in 1976, statutair gevestigd te Haarlem en kantoorhoudende te Taurusavenue 155, 2132 LS Hoofddorp. Het Fonds staat ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41222106.

Het Fonds heeft ten doel het uitkeren of het doen uitkeren van pensioenen en/of toeslagen op de pensioenen aan deelnemers, gepensioneerden, gewezen deelnemers en hun nabestaanden en ex-echtgenoten in de gevallen en onder de voorwaarden, zoals nader geregeld in de pensioenreglementen.

Voor een beschrijving van de door het Fonds uitgevoerde regeling in verslagjaar 2014 wordt verwezen naar het pensioenreglement (revisie 5) van de Stichting.

Dit reglement staat op de website van het Fonds (<http://pension.fluor.nl>). Van het reglement is tevens een populaire versie vervaardigd, die eveneens te vinden is op deze website. Beide documenten zijn te vinden onder het hoofdstuk "Documenten".

2.1.2. Missie en Visie van het Fonds.

Missie

Het bestuur van het Fluor Pensioenfonds heeft als missie om aan alle actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers een pensioen uit te keren zoals is vastgelegd in het pensioenreglement van het Fluor Pensioenfonds.

Het bestuur zet zich in om op een evenwichtige wijze de belangen te behartigen van alle belanghebbenden die betrokken zijn bij de Fluor Pensioenregeling en dit ten uitvoer te brengen met gedetailleerde kennis en expertise, op een betrouwbare wijze, tegen redelijke kosten, met het oog gericht op de toekomst en in goed overleg met alle belanghebbenden.

Visie

Door het sluiten van het Fluor Pensioenfonds voor nieuwe deelnemers per 1-1-2014, de recente wetwijzigingen en nieuwe DNB richtlijnen is de visie van het bestuur enigszins veranderd. Binnen de wettelijke kaders streeft het bestuur naar het zoveel mogelijk handhaven van de huidige goede pensioenvoorziening, waarbij de volgende beleidsuitgangspunten gelden:

- De pensioenadministratie, het vermogensbeheer en de herverzekering blijven uitbestede activiteiten waarbij de eisen omtrent de uitvoeringskwaliteit en procesbeheersing vastgelegd zijn in de contracten.
- Bij het vermogensbeheer zal het beleggingsmandaat en het risicomanagement regelmatig worden aangepast aan het "krimpen" van het fonds.
- Bij de pensioenadministratie zal op de uitvoerbaarheid, de betrouwbaarheid en op de kosten gefocust worden wat zal leiden tot een mogelijke vereenvoudiging van de pensioenregeling en tot een regelmatige controle van de uitvoerder.
- Ter ondersteuning van het beleid van het bestuur zullen, indien gewenst, externe deskundigen ingeschakeld worden waarbij het bestuur eindverantwoordelijk blijft.
- De communicatie omtrent het pensioenfonds met deelnemers en gepensioneerden zal aangepast worden aan de nieuwe wettelijke eisen en richtlijnen van de Pensioenfederatie waarbij elektronische berichtgeving, indien toegestaan, frequent gebruikt zal worden.
- Voor het functioneren van het bestuur zal de Code Pensioenfondsen de basis zijn

2.1.3. Herverzekering

Met ingang van 1 januari 2009 is er een herverzekeringsovereenkomst afgesloten tussen het Fonds en Aegon Levensverzekering N.V. (Aegon) met een looptijd van 5 jaar. De overeenkomst is tussentijds verlengd tot 1 januari 2015. In 2014 is besloten de herverzekeringsovereenkomst tussen het Fonds en Aegon wederom te verlengen tot 1 januari 2017.

Het beleggingsresultaat komt geheel ten goede aan, dan wel ten laste van het Fonds. De pensioenverplichtingen van boekjaar 2014 worden gewaardeerd tegen marktwaarde zoals vastgelegd in het door De Nederlandsche Bank (DNB) voorgeschreven Financieel Toetsingskader (FTK).

Bij de verlenging van het contract met één jaar is ook het percentage voor het delen van technisch resultaat aangepast. Dit betekent nu dat voor de contractjaren 2009 t/m 2014 het Fonds voor 75% meedeelt in een positief resultaat (was 70%). Een eventueel negatief resultaat komt volledig voor rekening van de herverzekeraar. Hoewel in juridische termen nog wel gesproken kan worden van herverzekering, is in de praktijk sprake van een nagenoeg volledig eigenrisicodragend Fonds. Het Fonds wordt daarom dan ook als zodanig aangemerkt en moet voldoen aan een uitgebreide rapportageverplichting conform de richtlijnen van DNB.

2.1.4. Administratie organisatie

Mutaties in het bestuur

In 2014 vonden er bestuurswijzigingen plaats. Zowel het rooster van aftreden als het in werking treden van de Wet Versterking Pensioenfonds Besturen per 1 juli 2014 zorgden voor een aantal wijzigingen binnen het bestuur.

Op het rooster van aftreden stonden de heren P. Pluimers (werknemersvertegenwoordiger), A. Touw en M. Bechger (beide werkgeversvertegenwoordiger). De heer Pluimers is door de Ondernemingsraad herbenoemd voor een nieuwe bestuursperiode van 3 jaar. De heer Touw heeft aangegeven ook door te willen gaan als bestuurslid van het Fonds en is automatisch door de werkgever herbenoemd voor een nieuwe ambtsperiode. De heer Bechger is in januari 2014 afgetreden als bestuurslid en de werkgever heeft de heer M. Blom aangewezen als zijn opvolger.

Per 7 oktober 2014 is het definitief akkoord van De Nederlandsche Bank binnen gekomen op de benoeming van de heer Blom. Met name de strengere functie-eisen van de toezichhouder zorgde ervoor dat de benoeming ca. 10 maanden op zich liet wachten.

Per 1 juli 2014 is de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds in werking getreden. Het bestuur heeft gekozen voor een dualistisch paritair bestuursmodel (zie ook paragraaf 2.3.11). Als gevolg van dit nieuwe bestuursmodel is de heer F.J. van Heijningen benoemd tot bestuurslid namens de gepensioneerden en heeft de heer R. Slop, die werknemersvertegenwoordiger was, het Pensioenfondsbestuur verlaten.

Samenstelling van het bestuur

De samenstelling van het bestuur aan het eind van het jaar 2014 is als volgt:

Door de ondernemingsraad benoemd uit de actieve deelnemers:

R. van Lohuizen	bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie
P. Mali	bestuurslid en plv. secretaris
P. Pluimers	secretaris

Door de Directie benoemd:

M. Blom	bestuurslid
B. de Hoog	vicevoorzitter
G. van der Schaaf	bestuurslid
A. Touw	voorzitter

Vertegenwoordiger namens de gepensioneerden

F.J. van Heijningen	bestuurslid
---------------------	-------------

Rooster van aftreden

Na goedkeuring van het jaarverslag over het verslagjaar:

2014: B. de Hoog, R. van Lohuizen
2015: P. Mali, G. van der Schaaf
2016: P. Pluimers, A.Touw, M. Blom

Administrateur

De administratie van het fonds wordt verzorgd door de heer J. Vledder.

Accountant

KPMG Accountants N.V. uit De Meern is belast met de controle van de jaarrekening van het Fonds. Ook worden door de accountant de Verslagstaten afgetekend die voor 1 juli bij DNB moeten worden ingediend.

Adviseurs

Triple A, KPMG advies en Aon/Hewitt Nederland B.V. zijn belast met de technische-, beleids- en marktondersteuning. Daarnaast verzorgt Loyens en Loeff de juridische ondersteuning. Ortec B.V. te Rotterdam is belast met de Asset Liability Management Study (ALM) en de Continuïteitsanalyse. Daarnaast adviseert Ortec het bestuur en de administrateur inzake de jaarlijkse evaluatie van het herstelplan. KPMG Advies ondersteunde het bestuur bij het implementeren van de Wet versterking Pensioenfonds en ondersteunde tevens het bestuur bij het opstellen van het Risico Management Plan.

Actuaris

Milliman Pensioen & Actuarissen te Amsterdam is belast met het opstellen van de actuariële verklaring. Zowel de adviserend actuaris als de certificerend actuaris stellen jaarlijks een actuariële rapport op. De certificerend actuaris tekent de Verslagstaten af, die jaarlijks voor 1 juli bij DNB moeten worden ingediend.

Decharge van het bestuur

Door de goedkeuring van het jaarverslag over het jaar 2013 werd het bestuur gedechargeerd voor haar beheer in het betreffende verslagjaar.

Statuten

Voor het verslagjaar 2014 zijn de statuten d.d. 1 juli 2014 van toepassing. De Statuten zijn (op verzoek) verkrijgbaar ten kantore van het Fonds.

Reglement

Voor het verslagjaar is het pensioenreglement d.d. 1 januari 2009 van toepassing. Dit reglement is geplaatst op de website van het fonds. Tevens is een populaire versie van het pensioenreglement te zien op de website van het fonds. Alle documenten zijn te vinden op <http://pension.fluor.nl> onder hoofdstuk: "Documenten".

Verantwoordingsorgaan

Het Fonds heeft een Verantwoordingsorgaan. Verder op in dit jaarverslag vindt u het Verslag van dit orgaan.

Visitatiecommissie

Het Fonds heeft besloten VC-Holland te gebruiken als externe Visitatiecommissie. Naast een volledige 3-jaarlijkse controle, voert deze ook jaarlijks een visitatie uit. Hierbij worden de werkzaamheden van het bestuur en de administrateur gecontroleerd en beoordeeld. Verder op in dit jaarverslag vindt u een verslag van deze commissie.

2.2. Gang van zaken in 2014

2.2.1. Werkzaamheden bestuur

Het jaar 2014 was een uiterst dynamisch pensioenjaar.

In 2014 werden een groot aantal wettelijke wijzigingen aangekondigd en per 1 juli 2014 is de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen in werking gestreden.

De Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen omvat o.m. een aanpassing van het bestuursmodel bij de pensioenfondsen. De Wet herzielt de wettelijke regels voor Governance en medezeggenschap voor pensioenfondsen.

Het oude bestuursmodel van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland omvatte een bestuur bestaande uit vier werkgevers- en vier werknemersvertegenwoordigers. Daarnaast was er een deelnemersraad, een verantwoordingsorgaan en een externe Visitatiecommissie.

In het dualistisch-paritaire bestuursmodel van 1 juli 2014 zitten vier werkgevers-, drie werknemersvertegenwoordigers en één bestuurslid namens de gepensioneerden. Daarnaast is de deelnemersraad opgeheven en opgegaan in een nieuw Verantwoordingsorgaan, bestaande uit drie gepensioneerden en een viertal actieve deelnemers. Tevens is conform de nieuwe wet sprake van jaarlijkse visitatie die uitgevoerd wordt door de externe Visitatiecommissie (VC-Holland).

De belangrijkste pensioendossiers van 2014 waren:

- de invoering van het Nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK)
- de aanpassing van het Witteveenkader
- de invoering van de Code Pensioenfondsen
- de verdere/snellere verhoging van de pensioenrichtleeftijd naar 67
- het risicomanagementplan
- het eerste jaar dat de Eindloonregeling is gesloten voor nieuwe deelnemers

Verder heeft het bestuur van het pensioenfonds zich in 2014 o.m. bezig gehouden met onderstaande zaken:

- de dekkingsgraad van het Fonds
- de evaluatie van het lange termijn herstelplan
- opleidingen
- het aanpassen van de Actuariële Bedrijfstechnische Nota
- de UPO 2014
- het opstellen van het Risico Management handboek

Veel van deze zaken, vermeld op de actielijst als zijnde een actiepoint voor het bestuur, werden besproken en nader uitgewerkt in diverse werkcommissies. Verderop in dit bestuursverslag beschrijven de voorzitters van de diverse werkcommissies de werkzaamheden en gaan zij in op de status van het actiepoint. Bij haar werkzaamheden werd het bestuur waar nodig bijgestaan door een aantal adviseurs. Bij de invoering van de Wet Versterking Pensioenfonds Besturen was dit KPMG-advies en bij de contractverlenging met Aegon was dit Triple A.

2.2.2. Juridische stukken

In 2014 zijn i.v.m. het in werking treden van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds een aantal juridische stukken aangepast.

De Statuten zijn aangepast gelet op de gewijzigde bestuursstructuur. Vanaf 1 juli 2014 bestaat het dualistisch paritair bestuur uit vier werkgevers- en drie werknemersvertegenwoordigers. Daarnaast is één bestuurslid aangesteld die de gepensioneerden vertegenwoordigd. De juridische stukken zijn, met assistentie van KPMG-advies aangepast en voorgelegd aan notaris Loyens en Loeff. Daar zijn de wijzigingen juridisch getoetst.

Op 1 juli 2014 zijn de nieuwe Statuten, na unanieme goedkeuring van het pensioenfondsbestuur en na een positief advies van het Verantwoordingsorgaan, definitief gepasseerd bij notaris Loyens en Loeff en daarna gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel.

Ook het pensioenreglement moest worden aangepast. De wijzigingen voortvloeiend uit de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds alsmede uit de aanpassingen van het Witteveenkader waren hiervoor de reden. Op 12 december 2014 zijn alle wijzigingen doorgestuurd naar de juridische dienst van Aegon voor een controle. Het nieuwe pensioenreglement zal nog voor advies worden voorgelegd aan het Verantwoordingsorgaan. Naar verwachting zal deze in het voorjaar van 2015 worden goedgekeurd.

Naast de Statuten en het pensioenreglement is er gewerkt aan een update van de Actuariële Bedrijfstechnische Nota (ABTN). De ABTN fungeert als bedrijfsplan voor het Fonds. De wijzigingen die zijn aangebracht in revisie 8 zijn mondeling toegelicht aan het Verantwoordingsorgaan. Op 1 december 2014 heeft het Verantwoordingsorgaan positief advies verstrekt m.b.t. de aanpassing van de ABTN.

2.2.3. DNB en AFM

In het jaar 2014 is er vanuit DNB en AFM toezicht uitgevoerd op het pensioenfonds. Geconcludeerd kan worden dat dit toezicht dit jaar is geïntensiveerd.

Met name m.b.t. de benoeming van twee nieuwe bestuursleden heeft veel correspondentie plaatsgevonden. Toelichting op deskundigheid, de toepassing van de deskundigheidmatrix en het opstellen van het juiste functieprofiel waren harde voorwaarden voor de toezichthouder bij de benoeming van de bestuursleden. Op 1 juli werd de heer Van Heijningen benoemd als bestuurslid namens de gepensioneerden en op 7 oktober de heer Blom, als werkgeversvertegenwoordiger.

Verder was er door DNB toezicht op de evaluatie van het herstelplan en werd op 18 december 2014 aangekondigd dat het lange termijn herstelplan zou worden ingetrokken, daar het Fonds drie kwartalen lang met haar dekkingsgraad uitkwam boven het Vereist Eigen Vermogen. Definitieve intrekking van het

herstelplan vond eind december plaats, nadat het bestuur hiervan zelf melding had gemaakt. Op 31 december 2013 was, na vijf jaar, het korte termijn herstelplan al ingetrokken. M.b.t. de evaluatie over verslagjaar 2014 was het volgens DNB niet meer noodzakelijk om de gehele herstelplanevaluatie uit te voeren. Alleen de premieopstelling en verwachting voor 2015 was voor het Fonds voldoende.

Maandelijks werd in 2014 de dekkingsgraad gerapporteerd en per kwartaal de beleggings- en FTK-rapportages.

Voor 1 juli 2014 werden de Verslagstaten 2013 ingediend bij DNB. Dit betreft de financiële jaarrapportage van het Fonds aangevuld met het jaarverslag, de actuariële- en accountantsverklaring. Het Fonds ontving geen aanvullende vragen op de Verslagstaten.

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) kwam op 12 december 2014 met informatie over het onderzoek naar uitkeringsinformatie.

De AFM heeft in 2014 een marktbreed onderzoek gedaan bij pensioenfondsden naar het verstrekken van informatie naar deelnemers rondom de pensioeningang. Het onderzoek richtte zich op de mate waarin pensioenfondsden het belang van de deelnemer bij pensionering centraal stellen. N.a.v. het onderzoek is de AFM gekomen met een aantal aanbevelingen die samengevat zijn in het Rapport Uitkeringsinformatie. Hierin staan de minimum eisen waaraan een pensioenfonds moet voldoen bij het effectief communiceren bij pensionering. Van groot belang hierbij is dat de communicatie geënt moet zijn op het feit dat de eindloonregeling is gesloten voor nieuwe deelnemers per 1 januari 2014.

Er wordt in 2016 een vervolg onderzoek gedaan waarbij gekeken wordt of de aanbevelingen worden opgevolgd en of de communicatie m.b.t. pensioenen voldoende op peil is.

2.2.4. Verstrekking van Uniform Pensioenoverzicht

Ook in 2014 is er aan alle actieve deelnemers aan de pensioenregeling een Uniform Pensioenoverzicht (UPO) verstrekt. Op dit overzicht staan alle opgebouwde rechten aan ouderdomspensioen en partnerpensioen vermeld en tevens staat het zgn. Uitzichtpensioen vermeld. Dit is het pensioen dat men, bij voorzetting van het dienstverband, kan bereiken op pensioenleeftijd. De AFM komt jaarlijks met richtlijnen m.b.t. het format en de verplichtingen t.o.v. van de UPO.

2.2.5. Overleg met Verantwoordingsorgaan in 2014

In 2014 is per 1 juli de Deelnemersraad opgeheven en overgegaan in het Verantwoordingsorgaan. Dit in het kader van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsden die per 1 juli in werking is getreden. Door deze wijziging heeft het bestuur in 2014 twee keer vergaderd met de deelnemersraad en drie keer met het Verantwoordingsorgaan.

De overlegvergaderingen van maart en september 2014 waren met name informatief van karakter. Op de agenda stonden vooral de financiële positie van het Fonds, de invoering van de Wet Versterking Pensioenfondsden besturen, communicatie en de aanpassingen van de juridische documenten. De deelnemersraad heeft zich in de overlegvergadering van mei gebogen over het concept jaarverslag 2013. Na evaluatie van dit concept en het doorvoeren van een aantal aanpassingen heeft het pensioenfondsbestuur in juni een positief advies ontvangen m.b.t. de goedkeuring van het jaarverslag 2013.

In de overlegvergadering van november is ondermeer gesproken over het vermogensbeheer, de dekkingsgraad, de aanpassingen van het Witteveenkader en voorwaardelijke toeslagverlening. Deze toekenning zal 0,6% bedragen en betreft de prijsinflatie over de offerteperiode zijnde juli 2013 - juli 2014.

2.2.6. Van de administratie

Het bestuur is verantwoordelijk voor het totale beleid en de verslaglegging van het Fonds. Het dagelijks bestuur wordt vastgesteld door het volledige bestuur waarbij het dagelijks bestuur, bestaande uit de voorzitter en de secretaris, tezamen met de administrateur van het Fonds, het directe aanspreekpunt zijn.

Het bestuur heeft een aantal van zijn bevoegdheden geheel of gedeeltelijk gedelegeerd aan de administrateur of aan één of meer door het bestuur uit haar midden aangewezen commissies. Degene aan wie een bevoegdheid is gedelegeerd, is voor de uitoefening van die bevoegdheid verantwoording schuldig aan het bestuur.

De administrateur organiseert maandelijks de bestuursvergadering en een keer per kwartaal de overlegvergadering met het Verantwoordingsorgaan. Hij stelt de agenda op, werkt de notulen uit, werkt de actie- en besluitenlijst uit en informeert het bestuur aangaande relevante en lopende zaken.

Wat betreft de controle op de administratie informeert de administrateur het bestuur in zaken aangaande:

- de jaarwerkplanning
- vermogensbeheer
- rapportageverplichtingen aan DNB en AFM
- terugkoppeling inzake eventuele controles uitgevoerd door actuaris en accountant
- terugkoppeling inzake verzorgde invoer voor controle van de externe visitatiecommissie
- het in commissieverband bijwerken van de website en advisering hierover
- de mutatieverwerking
- actualiteiten op pensioengebied en wetswijzigingen
- seminars waarbij de administrateur de aanmeldingen verzorgt
- informatie vanuit Aegon m.b.t. pensioeninformatie

Er is twee maal per jaar overleg tussen het dagelijks bestuur/administrateur en de relatiebeheerder en accountmanager van Aegon.

Met de financiële administratie van Aegon wordt jaarlijks een jaarwerkplanning opgesteld waarin wordt aangegeven wie wat aanlevert voor het jaarverslag en voor welke datum dit moet gebeuren.

Deze planning geldt voor zowel de accountant, de actuaris, de financiële administratie van Aegon alsmede de administrateur van het Fonds.

Omdat Aegon belast is met de deelnemersadministratie is zij het eerste aanspreekpunt voor de deelnemer en hierbij ook de eerst verantwoordelijke. Iedere employé kan, bij vragen, contact opnemen met het Pensioen Advies Center (PAC) van Aegon, telefoon: 070-3444 9999.

Het PAC is eerstelijns aanspreekpunt. Als de employé meer informatie wenst wordt hij/zij doorverbonden met de relatiebeheerder die als tweedelijns aanspreekpunt fungeert.

De pensioenadministrateur geldt in dit proces als derdelijns aanspreekpunt.

2.3. Werkcommissies / Stand van zaken

2.3.1. Verslag commissie ALM

De commissie ALM is samengesteld uit zes personen:

R. van Lohuizen (voorzitter), M. Blom, B. de Hoog, P. Pluimers, A. Touw en J. Vledder.

ALM staat voor Asset Liability Management. Hierbij worden de verplichtingen, vermogensontwikkeling en de ontwikkeling van het deelnemersbestand in kaart gebracht via een simulatie model. Tevens wordt er een gevoeligheidsanalyse toegepast gebaseerd op de correlaties tussen de diverse onderdelen. Een goed voorbeeld is hierbij de ontwikkeling van de marktrente, die zowel invloed heeft op de waardering van de verplichtingen als de waarde van het vermogen. Het fonds maakt gebruik van ALM studies om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het fonds voor dekkingsgraad, verwachte realisatie van de indexatie, etc. Mede op basis van deze studies wordt er beleid ontwikkeld en een aantal beslissingen genomen.

In 2014 is er een ALM studie uitgevoerd door Ortec, die primair bedoeld was op de nieuwe bepalingen van de fiscale wetgeving (zie verslag Commissie ABTN) en de mogelijke gevolgen van een keuze voor vaststelling van de premiemethodiek.

In 2015 zullen er verdere studies volgen die de mogelijke gevolgen van de besluitvorming vanwege het aangepaste FTK inzichtelijk zullen maken (zie ook verslag Commissie FTK).

2.3.2. Verslag commissie Herstelplan

Deze commissie Herstelplan is samengesteld uit 5 personen:

P. Pluimers (voorzitter), B. De Hoog, R. van Lohuizen, T. Touw en J. Vledder.

Eind 2014 heeft het bestuur aan DNB gemeld dat de dekkingsgraad van het pensioenfonds gedurende drie opeenvolgende kwartalen hoger is dan benodigd voor het aanhouden van het vereist eigen vermogen. DNB heeft hierop in december 2014 schriftelijk gereageerd, en aangegeven dat het fonds officieel uit het herstel is, en het herstelplan daarom als beëindigd kan worden beschouwd.

Het herstelplan is opgesteld nadat het Fonds in de loop van 2008 te maken kreeg met een dekkingsgraad die onder het Vereist Eigen Vermogen lag, waardoor er sprake was van een reservetekort. In december 2008 werd het fonds tevens geconfronteerd met een situatie van onderdekking (dekkingsgraad onder de 105%). In het herstelplan is door het bestuur aangegeven hoe en wanneer zij denkt uit de situatie van onderdekking en reservetekort te komen. In het oorspronkelijke plan is de verwachting uitgesproken dat dit in 2013 het geval zou zijn. Door de dalende rente is in 2011 geconstateerd dat dit niet haalbaar zou zijn en is het herstelplan aangepast.

Door een verbetering op de financiële markten, en door de toegepaste renteafdekking, is de dekkingsgraad van het fonds gedurende de afgelopen jaren gestegen. Dit heeft tot gevolg dat deze dekkingsgraad gedurende de eerste drie kwartalen van 2014 boven het Vereist Eigen Vermogen is gekomen. Na ontvangst van de bovengenoemde brief van DNB is de commissie opgeheven.

2.3.3. Verslag commissie Communicatie

De commissie bestaat uit de volgende personen: R. Slop (voorzitter/lid tot 1/7/2014), F.J.van Heijningen (voorzitter vanaf 1/7/2014), J.Vledder, B. de Hoog, M. Blom (vanaf 1/10/2014).

In 2014 is de commissie op de volgende onderwerpen actief geweest:

- in januari is de brief opgesteld over de sluiting van de Fluor Pensioenregeling voor nieuwe deelnemers per 1 januari 2014. Deze brief is in februari door het bestuur digitaal verstuurd aan alle actieve deelnemers en per post naar alle gepensioneerden
- per 1 juli 2014 heeft de heer F. van Heijningen de heer R. Slop vervangen als voorzitter van deze commissie
- op 18 november bezocht de voorzitter een Pensioenfederatie Themamiddag over communicatie. Hierin werd met name het Wetsvoorstel Pensioencommunicatie (verwachte invoering juli 2015) en de jongerensite van de Pensioenfederatie (Detijdvanjeleven.nl) besproken
- de Engelse vertaling van de website is afgerond en in januari 2015 op de SPFN website geplaatst.

Helaas is in het najaar van 2014 de Fluor Flitsen opgeheven zodat dit medium niet meer beschikbaar is voor communicatie over de SPFN met de actieve deelnemers. De focus voor pensioencommunicatie zal nu liggen bij de website, Algemene Mededelingen en brieven. Begin 2015 zal gestart worden met de actualisering en verdere verbetering van de website. Er zijn in 2014 geen commissievergaderingen geweest.

2.3.4. Verslag commissie Beleggingen

De commissie Beleggingen is samengesteld uit vijf personen:

R. van Lohuizen (voorzitter), M. Blom, P. Pluimers, G. van der Schaaf en A. Touw.

De Commissie heeft (samengevat) de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van de optimale beleggingsmix in het mandaat aan de vermogensbeheerder, het monitoren en rapporteren van de prestaties van de vermogensbeheerder en indien noodzakelijk het initiëren van corrigerende acties rond het beheren van het vermogen.

De commissie heeft minimaal tweemaal per jaar direct overleg met de accountmanager van AEGON Asset Management (de huidige vermogensbeheerder). Daarnaast komt de commissie een aantal malen per jaar bijeen om de stand van zaken te bespreken met onder andere onderwerpen rond de asset allocatie, risico profielen van de gekozen beleggingsfondsen en de prestaties van de diverse beleggingscategorieën.

In 2014 zijn er geen belangrijke wijzigingen in de asset allocatie geweest. De ingezette actie rond de verkoop van het niet-beurs genoteerde vastgoed fonds is gaande.

De ontwikkeling van de rente is zorgwekkend. Het fonds is voor 75% afgedekt voor het rente risico, hetgeen er voor gezorgd heeft dat de dekkingsgraad redelijk stabiel is gebleven. Deze renterisico afdekking zorgt voor een groei in vermogen bij een groei van de verplichtingen. Bij een dalende rente groeit de voorziening voor de verplichtingen. Echter, indien de rente zou gaan stijgen, dan zal dit een omgekeerd effect geven en zal het vermogen dalen in lijn met de daling van de verplichtingen.

2.3.5. Verslag commissie Administratieve organisatie/ Interne controle

De commissie Administratieve organisatie / Interne controle is samengesteld uit vier personen: Dit zijn P. Mali (voorzitter), B. de Hoog, P. Pluimers en J. Vledder.

In 2014 is de commissie Administratieve organisatie / Interne controle niet bij elkaar gekomen. Wel hebben er twee overlegvergaderingen met Aegon plaatsgevonden waarbij de interne actielijst ter sprake is gekomen.

2.3.6. Verslag commissie Contractverlenging met Aegon

De commissie Contractverlenging met Aegon is samengesteld uit een zestal personen: Dit zijn A. Touw (voorzitter) R. van Lohuizen, P. Pluimers, M. Blom, F. van Heijningen en J. Vledder (lid).

De herverzekeringsovereenkomst tussen het Fonds en Aegon Levensverzekering N.V. is afgesloten op 1 januari 2009 voor een periode van vijf jaar. De overeenkomst is tussentijds verlengd voor een periode van één jaar, zodat deze per 31 december 2014 afliep. Deze overeenkomst betreft een kapitaalcontract op basis van gesepareerde beleggingen met technische winstdeling.

Het kenmerkende van een kapitaalcontract is dat vermogensbeheer, (her-)verzekering en uitvoering (administratie) in één contract zijn ondergebracht. Op basis van nieuwe wetgeving is deze contractvorm per 1 januari 2017 niet meer toegestaan en moeten voor de verschillende onderdelen separate contracten worden afgesloten. De commissie contractverlenging heeft, met behulp van een externe consultant, de mogelijkheden onderzocht.

Wij hebben verschillende partijen gevraagd offerte te doen en kwamen, op basis van reacties uit de markt, tot de conclusie dat er nauwelijks interesse bestond voor de onderdelen (her-)verzekering en uitvoering. Vooral de complexiteit van onze regeling speelde hierbij een rol. Het bestuur heeft hierna besloten de mogelijkheden te laten onderzoeken om de huidige overeenkomst te verlengen en tegelijkertijd de regeling, waar mogelijk, te vereenvoudigen om de noodzakelijke stap per 1 januari 2017 te vergemakkelijken.

Met ondersteuning van onze consultant hebben wij in het najaar van 2014 het huidige contract met twee jaar verlengd. Het nieuwe contract loopt van 1 januari 2015 tot 1 januari 2017, met een mogelijkheid van een tussentijdse beëindiging per 1 januari 2016.

De condities zijn nagenoeg onveranderd, met als belangrijkste wijziging dat het Fonds vanaf 1 januari 2015 voor 80% meedeelt in het technisch resultaat (was 75%) over de gehele contractperiode vanaf 1 januari 2009. Een eventueel negatief technisch resultaat blijft geheel voor rekening van de herverzekeraar. Aangezien het huidige contract uiterlijk 1 januari 2017 beëindigd moet worden blijft de commissie in functie om de noodzakelijke overgang zo voorspoedig mogelijk te laten verlopen.

2.3.7. Verslag commissie Opleidingen / Deskundigheid

De commissie Opleidingen / Deskundigheid is samengesteld uit drie personen: Dit zijn P. Mali (voorzitter), A. Touw en J. Vledder.

In 2013 en 2014 heeft het bestuur veel aandacht moeten besteden aan de wijzigende wetgeving, de marktomstandigheden en het strengere toezicht door de DNB.

Voorbeelden zijn het sluiten van de regeling per 1 januari 2014 voor nieuwe Fluor medewerkers, het wijzigen van het governance model per 1 juli 2014 (Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds), het intreden van het Witteveenkader en het nFTK.

Het bestuur heeft zich bij deze wijzigingen door adviseurs laten informeren en bijstaan. Door deze wijzigingen te implementeren, zijn alle deskundigheidsgebieden ruimschoots aan de orde gekomen.

Het Fonds heeft in 2014 een Geschiktheidsplan opgesteld in lijn met de WVBP. Hieruit volgt aanvullende opleidingsbehoefte, welke vanaf 2015 middels aanvullende training zal worden ingevuld.

2.3.8. Verslag commissie Risico Management

De commissie Risico Management bestaat uit vier personen:

Dit zijn G. van der Schaaf (voorzitter), M. Blom, A. Touw en R. van Lohuizen.

In 2014 is de commissie een drietal keer bijeen gekomen m.b.t. het opstellen van het Handboek Risicomanagement. Tussen april en augustus 2014 heeft de commissie, tezamen met de heer Barlage van KPMG-advies een Handboek Risicomanagement opgesteld. Dit handboek is een beleidsdocument en vormt de basis voor de verankering van het Integraal Risicomanagement Beleid van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland.

De identificaties en beheersing van de risico's en de criteria ten aanzien van de vermogensbeheerder en de pensioenuitvoerder zijn de belangrijkste hoofdstukken uit het handboek. Daarnaast wordt er aandacht geschonken aan communicatie en rapportages m.b.t. risico's naar het bestuur. Tevens is een onderhoudsprocedure en een overzicht m.b.t. wet- en regelgeving opgenomen in het handboek. Op dit moment is de commissie bezig met de vormgeving van het beleggingsbeleid te verwoorden in het handboek. Het Handboek Risicomanagement is een zgn. "levend document", dus aan veranderingen onderhevig. Het zal dan ook met enige regelmaat moeten worden aangepast. In 2015 zal dit met name worden toegespitst op de wijzigingen voortvloeiend uit het Nieuw Financieel Toetsingskader.

2.3.9. Verslag commissie ABTN

De commissie ABTN is samengesteld uit vier personen:

Dit zijn R. van Lohuizen (voorzitter), B. de Hoog, P. Mali en J. Vledder.

De ABTN is in 2014 aangepast (revisie 8). Als vast punt is er de vaststelling van de franchise voor 2014 (17.750 EUR). Per 1 juli 2014 is de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds van kracht geworden. Hierbij zijn Uitvoeringovereenkomst en Statuten aangepast, en dus ook de ABTN.

Het Verantwoordingsorgaan oude stijl en de Deelnemersraad zijn opgeheven en opgegaan in het Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl.

Hierbij heeft de werkgever besloten voorlopig geen vertegenwoordigers in het Verantwoordingsorgaan nieuwe stijl te benoemen, maar laat deze optie wel open voor de toekomst.

Verwachte aanpassingen 2015:

Voor 2015 zijn er een aantal zaken die een aanpassing van de ABTN zullen vergen, zoals de aanpassing van de belastingwetgeving (Witteveen kader), de maximering van het pensioengevend inkomen, etc. Tevens zullen er zaken veranderen in het kader van de aanpassing van de PW en de besluitvorming rond het FTK (zie ook verslag Commissie FTK). Daarnaast is per 1 januari 2015 het contract met Aegon voor maximaal twee jaar verlengd. Als gevolg hiervan worden de tarieven voor inkoop van de pensioenrechten aangepast. Voor 2015 wordt tevens een vereenvoudiging van de regeling ingevoerd door de terugstelling van de backservice met één jaar teniet te doen.

2.3.10. Verslag commissie Nieuw Pensioencontract / FTK (nominaal/reëel)

De commissie Nieuw Pensioencontract / FTK is samengesteld uit vier personen:
Dit zijn R. van Lohuizen (voorzitter), P. Mali, A. Touw en J. Vledder.

Al in 2013 was er sprake van wijziging van het Financieel Toetsingskader met een keuze uit twee typen regelingen: een nominaal en een reëel contract. In 2014 is na veel feedback uit de pensioenwereld een besluit genomen dat toch een nominaal contract als basis wordt gebruikt met een aantal spelregels. Door de wijziging van de PW en het "Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen" gaan een aantal zaken veranderen (de spelregels). Dit betreft onder andere de premiestelling, het indexatiemechanisme en het risicomanagement. Daarnaast zijn aanvullende eisen geformuleerd over de beleggings- en risicovisies die ten grondslag liggen aan de fondsuitvoering en de beleggingsstrategie. Deze moeten met het crisisplan uitgebreider omschreven worden in de ABTN.

De besluitvorming rond de aanpassing van het FTK zal plaatsvinden in 2015. Er zal dus volgend jaar meer gerapporteerd worden over hoe het fonds de benodigde aanpassingen zal invoeren.

Een aandachtspunt hierbij zal ook de afspraken betreffen met de werkgever rond de sluiting van de regeling voor nieuwe deelnemers per 1 januari 2014.

2.3.11. Verslag commissie Governance

De commissie Governance is samengesteld uit vier personen:
Dit zijn P. Mali (voorzitter), R. van Lohuizen, P. Pluimers en A. Touw.

De Commissie had de verantwoordelijkheid om de bestuursstructuur van het Fonds per 1 juli 2014 in lijn te brengen met de nieuwe wet- & regelgeving (WVBP, Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen) en om deze nieuwe bestuursstructuur in de benodigde documentatie vast te leggen.

De WVBP stelt met name eisen aan:

- vastlegging van de nieuwe bestuursstructuur waarbij een vertegenwoordiger namens de gepensioneerden aan het bestuur wordt toegevoegd ten laste van een werknemersvertegenwoordiger
- de opheffing van de Deelnemersraad (DR)
- de opheffing van het Verantwoordingsorgaan oude stijl
- de geschiktheid van bestuurders
- installatie van het nieuwe Verantwoordingsorgaan

Gezien de omvang van het werk dat in korte tijd moest worden verzet, heeft het bestuur KPMG pensioenadviseurs in de arm genomen om de commissie te versterken. De commissie Governance was derhalve samengesteld uit de volgende personen: P. Mali (voorzitter), A. Touw, R. van Lohuizen, P. Pluimers (bestuur), F. van Heijningen, J. Spiekermann Deelnemersraad/Verantwoordingsorgaan, J. Vledder (administrateur), E. Snieder, T. Barlage (KPMG, pensioenadviseurs).

Met inspanning van alle commissieleden is het gelukt om het Fonds per 1 juli 2014 te laten voldoen aan de WVBP. De volgende veranderingen zijn hiertoe doorgevoerd:

Samenstelling bestuur

De heer R. Slop is afgetreden (vertegenwoordiger werknemers) en namens de gepensioneerden is de heer F. van Heijningen tot het bestuur togetreden. Het bestuur heeft nu vier bestuurders benoemd door de werkgever, drie benoemd door de Ondernemingsraad en één namens de gepensioneerden.

De Deelnemersraad is per 1 juli 2014 opgeheven. De leden van de Deelnemersraad zijn per 1 juli 2014 overgegaan in een nieuw Verantwoordingsorgaan waarin, gelet op de samenstelling van het totale deelnemersbestand, drie gepensioneerden en vier actieve deelnemers zijn vertegenwoordigd. De positie van de werkgeversvertegenwoordigers is nog onvervuld op verzoek van de werkgever

Geschiktheid bestuurders

De door de wetgever gestelde eisen ten aanzien van geschiktheid zijn verzwaaard met het van kracht worden van de WVBP. De wetgever richt zich op geschiktheid in plaats van deskundigheid. Geschiktheid omvat competenties (waaronder deskundigheid), eisen aan professioneel gedrag en ervaring op het gebied van de kennisaandachtsgebieden. Door het bestuur is een Geschiktheidsplan opgesteld (ter vervanging van het Deskundigheidsplan) waarin wordt aangegeven hoe de geschiktheid van het bestuur wordt geborgd.

Documentatie aangepast in het kader van de WVBP

- De Statuten van het Fonds
- Reglement Verantwoordingsorgaan
- Geschiktheidsplan 2014
- Functieprofiel bestuurslid

2.4. Diversen

2.4.1. Pensioennieuws

Het jaar 2014 was een zeer belangrijk en eneverend jaar voor de pensioenwereld. In het nieuws kwamen met name de invoering van het nieuwe bestuursmodel in het kader van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds (zie 2.3.11). Ook kwam in 2014 de aanpassing van het Witteveenkader aan de orde. De wetgeving werd in dit jaar definitief gemaakt, waarbij het pensioengevend salaris werd afgetopt op 100.000,00 euro. Ook werd voor de eindloonregeling van Fluor een opbouwpercentage tot drie keer de franchise afgetopt op 1,657%. Deze wijzigingen gaan in op 1 januari 2015. Zie voor meer informatie de beschrijving op de website van het Fonds (www.pension.fluor.nl)

Op 27 november 2014 heeft het Pensioenfondsbestuur d.m.v. een Algemene Mededeling een raadpleging gehouden onder alle actieve deelnemers van de eindloonregeling. In de Algemene Mededeling werden de deelnemers geïnformeerd over de op handen zijnde fiscale veranderingen (het Witteveenkader in relatie tot Pensioen).

Concreet werd er ingegaan op de verlaging van de pensioenopbouw, het aftoppen van het pensioengevend salaris, de introductie van een netto pensioenregeling (uitgevoerd door de werkgever) boven dit afgetopte pensioengevend salaris en de verhoging van de pensioenleeftijd van 65 naar 67. Ook werd ingegaan op het tenietdoen van de vertraging in de backservice (hetgeen geen fiscale maatregel is).

Conform artikel 18 van de Statuten van het Fonds was in deze een deelnemersraadpleging van toepassing, daar er door bovenstaande maatregelen wijzigingen in de rechten en verplichtingen zouden gaan plaatsvinden.

Vanaf 27 november tot en met 15 december werd aan alle actieve deelnemers gevraagd voor of tegen deze veranderingen te stemmen. Slechts 28% van alle deelnemers reageerde op de raadpleging. Hierbij stemden 204 deelnemers voor en 13 tegen. Daar 94% voor heeft gestemd en geen belemmering bestaat m.b.t. het aantal uitgebrachte stemmen, heeft het bestuur de raadpleging als een positieve instemming ervaren en als zodanig op de besluitenlijst aangetekend.

2.4.2. A.I.P.-regeling

Voor de polishouders van de "oude" Aanvullend Individuele Pensioenregeling (AIP) zijn inmiddels de opties om het AIP-kapitaal in 3 jaar (36 termijnen) vanaf 62 jaaruit te laten keren en de optie om in 5 jaar uit te laten keren wettelijk niet meer mogelijk. Hier heeft de overheid een stokje voor gestoken, zodat het AIP-kapitaal alleen nog maar kan worden omgezet in een levenslange aanspraak. Men kan in 2015, bij pensionering of bij het vervroegd laten ingaan van het ouderdomspensioen, alleen nog maar het AIP kapitaal omzetten in een levenslang ouderdomspensioen in combinatie met een partnerpensioen of alleen in een levenslang ouderdomspensioen. Aegon stuurt ca. een maand voor pensionering of vroeg-pensionering de toekomstig gepensioneerden een offerte.

2.4.3. De Algemene Nabestaandenwet (ANW)

Zeer belangrijk (controleer uw persoonlijke situatie op dit onderwerp)

De nabestaandenuitkering uit de Algemene nabestaandenwet (Anw) is een financiële ondersteuning van de overheid na het overlijden van uw partner (of voor wezen). De SVB betaalt de bijdrage uit. Voor volledige informatie raadpleeg de website van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) over dit onderwerp (www.svb.nl.) Informatie over deze verzekering, kunt u opvragen bij de afdeling Human Resources of bij de pensioenadministrateur.

2.4.4. Indexatie

Voor 2015 is er ruimte om te indexeren en heeft het bestuur besloten de ingegane pensioenen en de aanspraken van de premievrije polishouders te verhogen met 0,6%. Deze beslissing is genomen in 2014, zodat de indexatie als last is opgenomen.

Aan de gepensioneerde deelnemers is in januari 2015 een brief verzonden waarin de toekenning van de voorwaardelijke indexatie werd kenbaar gemaakt. De brief vermeldt o.m. onderstaande tekst:

Op basis van het beslissingsmodel vanuit de Actuarieel Bedrijfstechnische Nota van het Fonds is er in 2015 voldoende ruimte voor toeslagen op ingegane pensioenen. Een voorwaardelijke toeslag wordt verleend indien de dekkingsgraad van het Fonds gedurende drie achtereenvolgende kwartalen boven een zekere grens ligt, die voor het Fluor pensioenfonds in 2014 is bepaald op 111,6%. De dekkingsgraad van het Fonds is gedurende het jaar 2014 steeds boven deze waarde uitgekomen zodat het Fonds volledig is hersteld.

De hoogte van de dekkingsgraad was eind december 2014 117,7%.

Dit percentage is voldoende om een volledige indexatie toe te kennen, tevens heeft de toekenning van indexatie geen nadelige gevolgen t.o.v. het gerealiseerde herstel.

Het toeslagpercentage wordt verleend over het reglementair pensioen. De nu verleende toeslag van 0,6% is gebaseerd op de stijging van de kosten van levensonderhoud (Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI) geschoond) in de periode juli 2013 - juli 2014.

Het pensioenfonds betaalt de toekomstige verhogingen van uw pensioen uit beleggingsrendement. Gepensioneerde deelnemers en premievrije polishouders hebben door deze verhoging en de verwachting voor de komende jaren niet meteen recht op verhogingen in de toekomst.

2.5. Aandachtspunten

2.5.1. Kosten vermogens- en pensioenbeheer

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland heeft m.b.t. de kosten vermogens- en pensioenbeheer de aanbevelingen gevolgd van de Pensioenfederatie.

De aanbevelingen zijn als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Daarnaast kan het fonds er tevens voor kiezen om aanvullend de kosten als percentage van de premie te rapporteren;
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in procenten van het gemiddeld belegd vermogen. Bekijk deze kosten ook in relatie tot:
de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkkosten;
het rendement over een langere termijn;
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen.

Voor het Fonds zijn de volgende gegevens over 2014 bekend:

- De pensioenuitvoeringskosten (inclusief de aan de herverzekeraar betaalde kosten) bedragen € 484.580 (2013: € 358.686); het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers bedraagt 758 respectievelijk 556 (2013: 820 respectievelijk 536). De kosten pensioenbeheer bedroegen per deelnemer derhalve € 369 (2013: € 265) (bedragen in hele euro's).
- De betaalde beheerkosten bedragen € 1.259.801 (2013: € 1.172.692); het gemiddeld belegd vermogen over boekjaar 2014 bedraagt € 432.026.139 (2013: € 383.501.758). De beheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen derhalve 0,29% (2013: 0,31%). De betaalde performance gerelateerde kosten bedragen € 27.278 (0,01% van het gemiddeld belegd vermogen)
- De betaalde transactiekosten bedragen € 170.756 (2013: € 82.707); het gemiddeld belegd vermogen over boekjaar 2014 bedraagt € 432.026.139 (2013: € 383.501.787). De transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen derhalve 0,04% (2013: 0,02%).

De kosten van pensioenbeheer 2014 zijn gestegen met EUR 104 per deelnemer als gevolg van hogere advieskosten in 2014 in verband met onder andere invoering van Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen. De accountant geeft in haar rapport aan dat de Stichting in 2014 in belangrijke mate opvolging heeft gegeven aan de aanbevelingen van de AFM.

De stijging van de transactiekosten wordt vooral verklaard door een toename van het aantal transacties in 2014 (o.a. door herijking rentehedge).

Op 19 december 2014 is het besluit inzake transparantie over uitvoeringskosten gepubliceerd inhoudende dat informatie over uitvoeringskosten moet worden opgenomen in het jaarverslag. Het besluit treedt in werking met ingang van 1 januari 2015. Zie ook 2.7 Beleggingsparagraaf. In paragraaf 2.7.5 worden de kosten vermogensbeheer uitgesplitst weergegeven.

2.5.2. Code Pensioenfondsen

In de afgelopen jaren hebben de pensioenfondsen (en hun besturen) regelmatig onder vuur gelegen. Ze kampen met een stijgende levensverwachting en een lage rentestand, waardoor ze meer geld moeten reserveren en dekkingsgraden onder druk staan. Daarbij hebben ze te maken met een wereldwijde financiële crisis, waardoor hun beleggingen instabiel zijn. Ook de verwachtingen van belanghebbenden blijken een punt van aandacht. Hierdoor is er meer aandacht voor hoe pensioenfondsbesturen functioneren.

Wat is het doel van de Code Pensioenfondsen:

Het is belangrijk dat pensioenfondsen hun functioneren verder verbeteren én dit inzichtelijker maken. Met als doel dat belanghebbenden er vertrouwen in hebben dat de pensioenfondsen het aan hen toevertrouwde geld goed beheren en de belangen van alle betrokkenen evenwichtig afwegen. De Pensioenfederatie en de

Stichting van de Arbeid hebben daarom deze Code Pensioenfonds (hierna: de Code) opgesteld. De partijen hebben met deze Code de verhoudingen binnen het pensioenfonds en de communicatie met de belanghebbenden transparanter gemaakt en draagt de Code bij aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'.

Voor wie geldt de Code?

De Code is bedoeld voor alle pensioenfonds: bedrijfstakpensioenfonds, ondernemingspensioenfonds en beroepspensioenfonds met een statutaire zetel in Nederland. Als dat nodig is, maken we in de Code onderscheid tussen de verschillende bestuursmodellen: het paritaire model, het onafhankelijke model en de one-tier boardmodellen (gemengd model).

De Code is overigens geen doel op zich, maar een middel om pensioenfonds beter te laten functioneren. Ook moet de Code zorgen voor meer vertrouwen van de belanghebbenden in het bijzonder en van de maatschappij in het algemeen. Deskundigheid, betrokkenheid en goede samenwerking vormen de basis voor goed bestuur van een pensioenfonds. Goed pensioenfondsbestuur heeft overigens niet alleen betrekking op besturen, maar ziet toe op alle organen van het fonds.

De sector heeft deze governancecode zelf opgesteld. Dit is belangrijk, want betrokkenheid van degenen die een rol spelen bij het pensioenfonds is essentieel. De pensioenfondssector en de sociale partners betrokken bij de totstandkoming van de pensioenovereenkomst voelen zich verantwoordelijk voor een beter functionerende sector. Deze Code en een monitoringcommissie moeten daaraan bijdragen.

In de Code gaan we in op de rol van het bestuur, het verantwoordingsorgaan (hierna: VO), het belanghebbendenorgaan (hierna: BO) en het intern toezicht. De Code bevat ook thema's als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen.

Daarnaast geven we in de Code weer hoe benoeming, ontslag en zittingstermijnen van bestuursleden en leden van andere organen geregeld worden.

De code is vanaf 1 januari 2014 van kracht. Het bestuur voldoet aan een groot aantal van de eisen gesteld in de Code Pensioenfonds. Een aantal zaken zullen in 2015 nog nader worden uitgewerkt zoals een aanvullende uitwerking van het self-assessment belangverstrengeling, het uitvoeren van een zelfevaluatie binnen het bestuur en het toezien op de naleving van de zittingsduur en herbenoeming van de bestuursleden.

Self-assessment Belangenverstrengeling

In de Code, maar ook in de richtlijnen van DNB, wordt aandacht besteed aan het feit dat elk pensioenfondsbestuur regelmatig zijn functioneren onderzoekt wat betreft belangenverstrengeling, de zgn. Self-assessment. Naar aanleiding van een verzoek van DNB heeft het bestuur in juli 2014 ons beleid toegelicht omtrent belangenverstrengeling, waarbij met name Fluor OPF Gedragcode genoemd werd als basis van dit beleid. De dialoog met de DNB over dit beleid zet zich voort in 2015. Met de aanstelling van een Compliance Officer en een nieuw self-assessment in 2015 zal dit beleid omtrent belangenverstrengeling verder versterkt worden.

Gedragscode en Remuneratie

De leden van het bestuur en de administrateur hebben verklaard zich te zullen houden aan de regels van de Modelgedragscode opgesteld door de Pensioenfederatie. De leden van het bestuur ontvangen geen bezoldiging. Reis- en verblijfkosten en andere uitgaven in het belang van het Fonds gedaan, zulks ter beoordeling door het bestuur, worden wel door het Fonds vergoed.

2.5.3. Het nieuw Financieel Toetsingskader

Het FTK is het onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen van pensioenfonds zijn vastgelegd. Het is opgebouwd rond de principes van marktwaardering. De marktwaardering brengt met zich mee dat de beleggingen en de pensioenverplichtingen op eenzelfde manier worden gewaardeerd. Zo wordt de technische voorziening vastgesteld door discontering van verwachte toekomstige kasstromen tegen de actuele actuariële rentetermijnstructuur. De bepaling van het vereiste eigen vermogen vindt risico gebaseerd plaats, zodat de eisen toe- of afnemen met de mate waarin het Fonds aan risico's bloot staat. Met

transparantie, ten slotte, wordt beoogd op een zuivere en objectieve manier de financiële positie van het Fonds in kaart te brengen en openbaar te maken.

In 2015 wordt het FTK aangepast. In het jaarverslag van 2015 zal uitgebreid ingegaan worden op het nieuw Financieel Toetsingskader en de impact van de wijzigingen op de pensioenaanspraken, kans op indexaties en op de premie.

2.5.4. Compliance officer

De bestuursleden zijn als werknemer van Fluor gehouden aan de ethische gedragscode van het moederconcern, die jaarlijks door alle werknemers schriftelijk onderschreven dient te worden.

Hoewel deze code veelomvattend is en sancties op het niet naleven streng zijn, heeft het Bestuur begin 2015 besloten een Compliance officer aan te stellen. Deze compliance officer zal zich bezig houden met het toezien op een integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds waar het als vanzelfsprekend is dat verbonden personen handelen in overeenstemming met de geldende maatschappelijke normen en de (ongeschreven) wet- en regelgeving. Ook dient de compliance officer na te gaan of het bestuur van het pensioenfonds zich volledig houdt aan de voorschriften uit de Code van de pensioenfederatie en de daaruit voortvloeiende gedragscode 2015.

Tot de werkzaamheden van de compliance officer horen onder meer de volgende activiteiten.

1. Controle op belangconflicten
  - a) relatiegeschenken
  - b) uitnodigingen
  - c) nevenfuncties
  - d) zakelijke belangen
  - e) bedrijfsmiddelen
  - f) zakelijke relaties
2. Toezicht op persoonlijke transacties
3. Controle op vertrouwelijkheid
4. Controle op meldingsplicht tegenstrijdige belangen of reputatierisico
5. Toezicht op de ondertekening van de gedragscode
6. Het opleggen van sancties bij het in strijd handelen met de gedragscode
7. Controle op de Klokkeluiders- en Incidentenregeling

2.5.5. Visitatiecommissie VC Holland – jaarlijkse audit

Met de invoering van de Pensioenwet zijn nadere eisen gesteld aan het interne toezicht bij pensioenfondsen. Met de inwerkingtreding van de Code Pensioenfondsen (1 januari 2014) als vervanging voor de in 2005 geïntroduceerde Principes voor goed pensioenfondsbestuur en de Wet versterking bestuur pensioenfondsen (per 1 juli 2014) zijn voornoemde eisen op een aantal aandachtsgebieden nog nadere aangescherpt, met name op het gebied van de governance van het Fonds. De naleving van de Code Pensioenfondsen maakt onderdeel uit van de visitatie.

Het intern toezicht heeft betrekking op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken bij pensioenfondsen. Een adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging door het bestuur staan daarbij centraal.

Het interne toezicht door middel van een visitatie dient met de inwerkingtreding van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen vanaf 2014 jaarlijks plaats te vinden. Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Fluor (hierna: het Fonds) heeft daaraan invulling te geven door aan VCHolland de opdracht te verlenen tot de uitvoering van een visitatie in de eerste helft van 2015.

VCHolland heeft voor de uitvoering van jaarlijkse visitaties een aanpak ontwikkeld die voortborduurde op de bevindingen bij de uitvoering van de algehele visitatie die het Fonds in 2013 heeft laten uitvoeren, eveneens door VCHolland.

De algemene indruk van de visitatiecommissie is dat het bestuur goed in control is. Processen en procedures zijn goed omschreven en ze worden door het bestuur voldoende bewaakt. Het bestuur speelt goed in op de wettelijke ontwikkelingen in de pensioensector.

De visitatiecommissie heeft kunnen constateren dat het bestuur op zorgvuldige wijze is omgegaan met de aanbevelingen zoals die bij de laatste algehele visitatie in 2013 zijn gedaan. Een aantal actiepunten dienen nog te worden afgewerkt.

Het bestuur heeft aandacht geschonken aan de Wet versterking bestuur pensioenfonds en heeft ook de code pensioenfonds goed geanalyseerd. De visitatiecommissie beveelt wel aan de diversiteit van het bestuur te blijven monitoren.

De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat de bestaande governance structuur binnen het Fonds een goede aansturing van het Fonds mogelijk maakt. De oordeelsvorming en besluitvorming van het bestuur heeft op toereikende en evenwichtige wijze plaatsgevonden op grond van een goede voorbereiding en documentatie van de in de bestuursvergaderingen te behandelen onderwerpen. Het beleid tot voorkoming van belangenverstremming is nog in onderzoek, maar wordt naar verwachting in 2015 afgerond.

Het bestuur heeft in 2014 een geschiktheidsplan opgesteld. Op dit moment worden acties ondernomen om te komen van een geschiktheidsplan tot een opleidingsplan. De visitatiecommissie beveelt aan deze transitie tijdig in kaart te brengen.

De beleggingen en het vermogensbeheer maken deel uit van het herverzekeringscontract met Aegon. Dat houdt in dat de beleggingen juridisch eigendom zijn van Aegon. De visitatiecommissie beveelt aan het hieruit voortvloeiende kredietrisico expliciet te evalueren. De Long Duration Overlay is vervangen door Strategic Liability Management. Aanbevolen wordt om het liquiditeitsrisico te benoemen en te bewaken. Tevens wordt aanbevolen om met Aegon te overleggen over de relevante indicatoren op basis waarvan de risicoexposuur van het Global Tactical Allocation Fund kan worden beheerd.

Bij het Fonds is sprake van een integraal risicomanagement. Het dagelijks bestuur heeft risicomanagement als specifiek aandachtsgebied. De visitatiecommissie beveelt aan met betrekking tot risico's:

- Stap over op de prognosetafels 2014
- Toets de huidige gedragscode aan de update van de pensioenfederatie
- Analyseer het integriteitsrisico.
- Ga na of het procedureboek ter beheersing van operationele risico's nog actueel is.
- Blijf het inflatierisico monitoren
- Ga na of de ISAE 3402 verklaring alle voor het Fonds relevante processen en procedures bestrijkt.
- Toets de correctiefactoren op de overlevingstafels middels backtesting.
- Evalueer periodiek de dienstverlening van externe partijen.

Het communicatiebeleidsplan dateert van 2011. De visitatiecommissie beveelt aan dit plan te actualiseren, mede in het kader van het wetsvoorstel pensioencommunicatie. Daarnaast zou de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen periodiek moeten worden gemeten. Tenslotte beveelt de visitatiecommissie aan met de deelnemers te overleggen over maatschappelijk verantwoord beleggen en over de risico's die de deelnemers lopen.

2.6. Financiële paragraaf

2.6.1. Financiële positie van het fonds

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland geeft u in onderstaande overzichten inzage in de financiële positie van het Fonds.

Onderstaand vindt u de samenvatting van de financiële positie van het Fonds bestaande uit een overzicht van de ontwikkeling van de dekkingsgraad en een overzicht van het resultaat uitgesplitst per onderdeel. De dekkingsgraad van het Fonds is gestegen van 116,3% ultimo 2013 naar 117,7% ultimo 2014.

Dekkingsgraad

De financiële positie van het fonds wordt vastgesteld aan de hand van de dekkingsgraad. Deze is gelijk aan de verhouding tussen het belegd vermogen en de technische voorzieningen.

OMSCHRIJVING	31 DECEMBER 2014	31 DECEMBER 2013
Belegd vermogen		
Vastrentende waarden	314.771	234.228
Aandelen	100.019	97.888
Vastgoedbeleggingen (indirect)	31.399	23.040
Overige beleggingen	22.256	27.690
Saldo vorderingen, overige activa en overige schulden	(660)	(751)
Totaal	467.785	382.095
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen	392.345	324.935
Voorziening backservicekoopsom	5.079	3.758
Totaal	397.424	328.693
Dekkingsgraad	117,7%	116,3%

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

In 2009 heeft het bestuur een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Onderstaand volgt het verloop van de dekkingsgraad over 2014 in vergelijking met het herstelplan:

OMSCHRIJVING	FEITELIJK 2014	HERSTELPLAN 2014
Dekkingsgraad 31 december 2013	116,3%	113,0%
Premie	- 1,3%	- 0,2%
Uitkeringen	0,5%	0,5%
Toeslag	- 1,7%	- 1,1%
Rentetermijnstructuur	- 18,5%	0,5%
Overrendement	25,0%	1,9%
Overig	- 2,6%	0,2%
Dekkingsgraad 31 december 2014	117,7%	114,9%

2.6.2. Samenstelling van het resultaat in boekjaar 2014

In onderstaand overzicht is het door het pensioenfonds behaalde resultaat onderverdeeld naar componenten. De bedragen luiden in duizenden euro's.

Omschrijving	Baten (+)	Lasten (-)	VPV (-)	Voorziening backservice (-)	Resultaat
Premies					
Ontvangen premies	12.468				12.468
Aanvullende bijdragen	0				0
Actuariële last toeslag actieven					0
Kostendeekkende actuariële premie pensioenopbouw			9.129		-9.129
Kostendeekkende actuariële premie backservice			3.758	-3.758	0
Dotatie aan voorziening backservicekoopsom				5.075	-5.075
					-1.736
Intrest					
Directe beleggingsopbrengsten	11.575				11.575
Indirecte beleggingsopbrengsten	72.201				72.201
Kosten vermogensbeheer	335				335
Rentetoevoeging aan de VPV			1.231		-1.231
Effect wijziging rentetermijnstructuur			61.789		-61.789
					21.091
Toeslagen					
Verleende toeslag op pensioenen			4.626		-4.626
Kosten					
Gemaakte kosten		485			-485
Beschikbaar voor kosten (uit uitkeringen)			-224		224
Beschikbaar voor kosten (uit premie)			-261		261
					0
Sterfte					
Risicopremie uit VPV			1.847		-1.847
Risicopremie uit premie			-472		472
Benodigd voor VPV			-1.140		1.140
					-235
Arbeidsongeschiktheid					
Beschikbaar uit premie			-233		233
Benodigd voor VPV			30		-30
Premie WIA-excedent verzekering			0		0
					203
Mutaties					
Pensioenuitkeringen (incl. afkopen)		11.206	-11.206		0
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.338		1.342		-4
Overgedragen pensioenverplichtingen		733	-660		-73
Mutaties en correcties	313		47		266
					189
Bijzonderheden					
Wijziging sterftegrondslagen			-2.501		2.501
Aanpassing excasso-opslag			307	3	-310
					2.191
Overige resultaten					
Diverse baten	-1		0		-1
Diverse lasten		116	0		-116
					-117
Wijziging technische voorzieningen		68.729	67.409	1.320	
Resultaat boekjaar		16.960			16.960
	98.229	98.229			

In het resultaat vindt u de uitsplitsing van het resultaat m.b.t. boekjaar 2014

- het resultaat op premie is in 2014 negatief. Dit is het gevolg van het feit dat de feitelijke premie in 2014 lager is dan de benodigde premie.
- het resultaat op intrest is in boekjaar 2014 positief. De beleggingsopbrengsten zijn behoorlijk toegenomen in 2014. De wijziging van de rentetermijnstructuur ultimo 2014 heeft daarentegen een negatief effect gehad op de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. De gedaalde rente leidt dus tot een hogere voorziening pensioenverplichtingen maar aan de andere kant ook tot een stijging van de waarde van de vastrentende portefeuille.
- het bestuur heeft besloten om in boekjaar 2014 tweemaal een indexatie toe te kennen. De indexatie per 1 januari 2014 bedroeg 1,70%. Het bestuur van het fonds heeft besloten de ingegane pensioenen en de aanspraken van de premievrije polishouders per 1 januari 2015 te verhogen met 0,6%, deze beslissing is door het bestuur genomen in 2014, zodat de koopsom voor indexatie als kosten worden opgenomen in boekjaar 2014.
- de vrijval uit premie is zodanig dat het resultaat op kosten nul is. De vrijval uit de Voorziening Pensioen Verplichtingen betreft de vrijvallende excasso-opslag.
- het resultaat op sterfte was in boekjaar 2014 negatief. Het resultaat op sterfte is aan incidenten onderhevig.
- voor het boekjaar 2014 is de beschikbare premie m.b.t. arbeidsongeschiktheid onvoldoende gebleken voor de dekking van de ontstane schade waardoor het resultaat op arbeidsongeschiktheid positief is.
- het resultaat op mutaties is in boekjaar 2014 positief. Dit resultaat ontstaat met name bij waardeoverdrachten vanwege een verschil in gehanteerde berekeningsgrondslagen. Daarnaast is in het resultaat op mutaties sprake van afrondingsverschillen en verschil in valutatatum.
- Ultimo 2014 is de voorziening gebaseerd op AG prognosetafel 2014. Ultimo 2013 was de voorziening gebaseerd op de AG prognosetafel 2012-2062. In 2014 is een resultaat ontstaan ten gevolge van deze wijziging van sterftegrondslagen.

2.7. Beleggingsparagraaf

2.7.1. Terugblik 2014

Wereldeconomie

In 2014 liep het beleid van de grote centrale banken in de wereld steeds verder uiteen. De Amerikaanse centrale bank bouwde zijn opkoopprogramma af, terwijl de Japanse centrale bank dit uitbreidde. De groei in de VS was erg volatiel in 2014 maar gemiddeld genomen sterk. De werkloosheid daalt in een rap tempo. Daarnaast wijzen veel indicatoren erop dat de groei voorlopig aanhoudt boven het trendniveau. In Europa is het een ander verhaal. Hier werd de groei nog steeds geremd door verschillende factoren. Met name de bankensector verhoogde zijn kapitaalpositie om te voldoen aan nieuwe regelgeving. Dit had als gevolg dat minder makkelijk werd uitgeleend aan consumenten en bedrijven. Daarnaast proberen overheden hun tekorten terug te dringen en proberen consumenten en bedrijven te besparen door de onzekere economische situatie. Het goede nieuws is dat deze factoren langzaam opgelost worden. In Japan ging men door met "Abenomics". Een programma van economische hervormingen die tot doel heeft de deflatie te stoppen en economische groei te verhogen. In 2014 vergroete de Japanse centrale bank zijn opkoopprogramma, waardoor de Yen in waarde daalde. Dit zorgde voor hogere inflatie. De vraag is of dit ook doorzet in stijgende lonen. Daarnaast verhoogde de regering het BTW tarief, om het overheidstekort terug te dringen. Het gevolg was echter een afzwakkende groei. De Chinese economie leek te vertragen in 2014. In sommige steden is er een overaanbod van woningen waardoor de prijzen daalde. De regering probeert te voorkomen dat dit grote implicaties heeft voor de economische groei. Het is echter gezond dat de overspannen bouwsector in China wat afkoelt. We verwachten dat de groei komende jaren zal afnemen. Dit is echter een natuurlijke overgang van een economie die steeds geavanceerder wordt.

Aandelen

Europese aandelen presteerden in 2014 niet onverdienstelijk. Per saldo was over 2014 het gemiddelde totale rendement 7,8%. Gedurende het jaar was er wel sprake van behoorlijke koersfluctuaties. Bedrijfsresultaten voldeden aan de gematigde verwachtingen van analisten en beleggers en bood het aanhoudend ruime

monetaire beleid van de Europese Centrale Bank een steun voor aandelen. Tevens heeft de lagere euro de concurrentiekracht van het Europese bedrijfsleven bevorderd.

2014 was een heel goed jaar voor Noord-Amerikaanse aandelen. De bewegelijkheid was vrij laag gedurende het jaar. Er waren een paar kleine correcties en één grote in oktober. De Amerikaanse en Canadese markten stegen beide gelijk, maar door de depreciatie van de Canadese dollar was het rendement in Amerikaanse dollars fors lager.

De aandelen markten in Azië kenden een moeizame start van het jaar, maar konden dankzij een verbetering van het beurs sentiment vanaf juni de eerder opgelopen verliezen nagenoeg goedmaken.

De Chinese aandelenmarkten stonden onder druk als gevolg van teleurstellende economische data. Initieel zorgden een beperkt stimuleringsprogramma en selectieve monetaire verruiming in het tweede kwartaal voor hoop onder beleggers. Maar het echte vuurwerk vond plaats in het vierde kwartaal: de Chinese centrale bank, de PBoC, voerde een onverwachte renteverlaging door en de aandelenbeurs in Shanghai werd opengesteld voor beleggers uit Hong Kong en omgekeerd kregen Chinese beleggers toegang tot de beurs in Hong Kong. Dit zorgde voor scherpe koerswinsten in lokale Chinese aandelen.

In Japan corrigeerde de aandelen markt zo'n 10%. Belangrijkste oorzaak van deze correctie was de bezorgdheid over de negatieve invloed op de consumptieve uitgaven van de in april doorgevoerde BTW-verhoging. Daarnaast drukten toenemende geopolitieke spanningen in het Midden-Oosten, Oekraïne en Rusland, alsmede de zwakke economische groeicijfers in Azië en de Verenigde Staten het beurs sentiment. Over heel 2014 liet de Japanse aandelenmarkt per saldo een bescheiden koerswinst van 7,6% (MSCI Japan index) noteren, waarvan 6,5% in het vierde kwartaal werd gerealiseerd. Ook waren er grote performance verschillen tussen de sectoren.

Vastrentende waarden

De belangrijkste driver van obligatiemarkten bleef de zoektocht naar rendement. Dit werd gesteund door het verruimende beleid van de centrale banken en de daardoor ruim aanwezige liquiditeit. Gedurende 2014 nam de Duitse 10-jaars rente sterk af. Bij de start van het jaar was de rente 1,93% om te eindigen op 0,54%. De renteversillen tussen de Europese landen waren beweeglijk, maar vertoonden per saldo een forse afname. De gemiddelde vergoeding op bedrijfsobligaties van hoge kredietwaardigheid (BBB en hoger) daalde over het jaar van 1,15% naar 0,88%, onder invloed van goede marktomstandigheden. Een groot deel van het totale rendement van de index is toe te schrijven aan de dalende rentes op Duitse staatsobligaties.

2014 is een redelijk jaar geworden voor High Yield obligaties. In de eerste maanden van 2014 was het sentiment onder beleggers erg goed, met als gevolg dat begin juni de markt al op ruim 5% rendement stond. Echter in juni sloeg de markt om, initieel vanwege het grote aantal leningen dat naar de High Yield markt kwam, maar later met name door onzekerheid rondom het herstel van de Europese economie en zorgen omtrent de wereld economieën. De High Yield markt bleef volatiel in de 2e helft van het jaar.

Voor obligaties uit opkomende landen is 2014 een uitstekend jaar geworden. Na een slecht 2013 volgde in 2014 het herstel. Het positieve rendement is vooral het resultaat van onverwachte daling van rentes in de ontwikkelde landen.

Vastgoed

Wereldwijd was de markt van beursgenoteerd vastgoed één van de best presterende beleggingscategorieën in 2014. Door de dalende rente en de economische groei straat de beleggingscategorie weer in de belangstelling van beleggers. Met een dividend rendement van 3,5% is de beleggingscategorie aantrekkelijk te noemen, zeker in vergelijking met wereldwijde aandelen en obligaties. Direct vastgoed bleef sterk achter bij beursgenoteerd vastgoed.

Grondstoffen

Grondstoffen behaalden in de eerste helft van 2014 een positief rendement. Geopolitieke spanningen en ongunstige weersomstandigheden waren de aanjager van het positieve rendement. Binnen de energie sector ging de prijs van ruwe olie omhoog in het eerste kwartaal en kwam de prijs van West Texas Intermediate (WTI) boven de grens van \$100,00 per vat. De spanningen tussen Rusland en Oekraïne zorgden voor een opwaartse druk op de olieprijs. De tweede helft van het jaar was echter flink negatief. Binnen de energiesector ging de prijs van ruwe olie flink omlaag. Dit werd in eerste instantie gedreven door afnemende geopolitieke spanningen en herstel van de olie productie van Libië en Irak. Eind november weigerde de OPEC de productie te verlagen, waarna de prijs van ruwe olie in een glijvlucht belandde en zakte onder de 55 dollar per vat.

2.7.2. Verantwoord Beleggen

Stichting Fluor pensioenfonds heeft een kapitaalcontract bij Aegon levensverzekering met een gesepareerd beleggingsdepot dat wordt belegd in Aegon fondsen. Deze fondsen worden beheerd door Aegon Asset Management. Deze beleggingen moeten in overeenstemming zijn met de normen en waarden die Aegon hanteert en die zijn opgenomen in de Code of Conduct van Aegon N.V. In het Beleid Verantwoord Beleggen wordt concreet uitgewerkt wat dit betekent voor de beleggingen. Aegon Asset Management houdt rekening met uitgangspunten op gebieden zoals mensenrechten, wapens, gezondheid, arbeidsrechten en milieu.

Als het gaat om productie, ontwikkeling en verhandelen van controversiële wapens, zoals clustermunities en landmijnen, dan geldt er een algeheel investeringsverbod. Met behulp van de uitgebreide analysesresultaten van een gespecialiseerd extern bureau waarover we de beschikking hebben, stellen we een uitsluitingslijst op van bedrijven die hierin actief zijn. In deze bedrijven mag niet worden belegd, ook niet voor zogenaamde passieve indexbeleggingen. Alle beleggingsportefeuilles worden periodiek gecontroleerd op de naleving van dit uitsluitingsbeleid. Aegon voldoet hiermee aan de Nederlandse wetgeving die het verbiedt om directe steun te verlenen aan ondernemingen die clustermunities produceren, verkopen of distribueren. Een andere categorie beleggingen waarvoor een investeringsverbod geldt zijn staatsobligaties, en overige leningen van lagere overheden, van landen die stelselmatig de mensenrechten schenden. Leidend hiervoor zijn veroordelingen van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en sancties van de Europese Unie. Een uitsluitingslijst met alle bedrijven en landen die worden uitgesloten wordt gepubliceerd op www.aegon.nl/overaegon/verantwoord-beleggen.

Als het gaat om de gedragingen van ondernemingen dan moet er voldaan worden aan internationaal geaccepteerde verdragen, in het bijzonder de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, Rio Declaration on Environment and Development, United Nations Convention against Corruption, UN Global Compact Principles, International Labour Organization's Declaration of Fundamental Principles and Right at Work en OECD Guidelines for Multinational Enterprises. Of de bedrijven waarin we investeren voldoen aan deze normen monitoren we periodiek. Met bedrijven die niet voldoen willen we een dialoog voeren om deze bedrijven tot ander gedrag te bewegen, dit wordt 'engagement' genoemd. Als deze dialoog na veelvuldige en herhaalde pogingen niet tot voldoende resultaat leidt, dan gaat Aegon Asset Management alsnog over tot uitsluiting van het bedrijf.

Naast uitsluiting en dialoog is een volgend belangrijk onderdeel van verantwoord beleggen de integratie van milieu-, sociale of maatschappelijke-, en bestuurlijke criteria (ESG in het Engels) direct in de investeringsbeslissingen en -analyse. Welke factoren bij deze zogeheten ESG-integratie relevant zijn verschilt per sector en type belegging. Via het gespecialiseerde externe bureau hebben al onze analisten en portefeuillemanagers wereldwijd de beschikking over beoordelingen van vrijwel alle bedrijven en sectoren op deze ESG factoren. Deze beoordeling vormt een integraal onderdeel van het totale investeringsproces. Sinds kort stellen we ook eisen aan de ESG beoordeling van landen buiten de Europese Unie.

Bovenstaande uitgangspunten voor verantwoord beleggen zijn integraal van toepassing op het beleggingsbeleid. Slecht in uitzonderlijke situaties kan het, vanwege praktische bezwaren, voorkomen dat niet alle uitsluitingen overal kunnen worden toegepast. Dit is bijvoorbeeld het geval bij financiële instrumenten op een index en bij deelname en een gemengd fonds van een externe manager. Voor externe managers geldt dat we in onze 'due diligence' onderzoeken aandacht besteden aan milieu-, maatschappelijke- en bestuurlijke factoren en vragen we deze externe managers verantwoording af te leggen over hun beleggingsbeleid. Indien zij keuzes maken die niet in lijn liggen met onze uitgangspunten voor verantwoord beleggen, dan gaan we met de betreffende partijen in gesprek.

2.7.3. Beleid

De beleggingsportefeuille van SPFN belegt strategisch onveranderd ten opzichte van 2013 voor 64% in vastrentende waarden en 36% in zakelijke waarden waaronder aandelen, grondstoffen, vastgoed (direct en beursgenoteerd). Tactische asset allocatie beleid wordt gevoerd via een overlay-structuur (1% van de beleggingsportefeuille wordt belegd in deze overlay).

2.7.4. Performance van de beleggingsportefeuille

In onderstaand overzicht is de performance in 2014 per beleggingscategorie weergegeven.

	2014		
	Performance	Benchmark	TW
Aandelen	10,88	9,75	1,03
Vastrentende waarden (excl. LDO/SLM)	12,01	10,31	1,54
Vastgoed	22,08	17,98	3,48
Grondstoffen	- 34,19	-33,92	- 0,42
Mix	22,77	10,87	10,74
Liquiditeiten			
Totaal excl. LDO/SLM (gewogen)	8,86	6,72	2,00
Totaal excl. LDO/SLM (gewogen) na kosten	8,54	6,71	1,71

TW = Toegevoegde waarde

	2014		
	Performance	Benchmark	TW
Long Duration Overlay (LDO/SLM)	336,78		
Totaal voor kosten (gewogen)	22,00		
Totaal na kosten (gewogen)	21,60		

TW = Toegevoegde waarde

De rentedaling in 2014 draagt sterk bij aan de performance in 2014. Exclusief de rente hedge is het rendement van de beleggingsportefeuille 8,54% na kosten. De verlenging van de gemiddelde looptijd van de beleggingsportefeuille draagt bijna 13% extra bij aan het rendement van de beleggingsportefeuille. Het totale rendement bedraagt na kosten 21,60%. Op grondstoffen na dragen alle beleggingscategorieën positief bij aan het rendement van de portefeuille.

Binnen vastrentende waarden zien we ook alleen maar positieve rendementen. Staatsobligaties doen het goed met bijna 12% en voegt de belegger met tactisch beleid 0,84% toe. Bedrijfsobligaties met een hoge kredietwaardigheid renderen in 2014 8,40% en ook daar voegt Aegon Asset management waarde toe, namelijk 0,70%. Hypotheken laten een netto rendement zien van 12,93% en renderen daarmee een procent beter dan staatsobligaties. Het Emerging Market Debt fonds laat een positief rendement zien maar het tactische beleid zorgt voor een underperformance ten opzichte van de benchmark van 0,84%. Asset Backed Securities stijgen in 2014 met 12,70% in waarde na kosten en wordt de benchmark met 5,80% verslagen. Het World Equity Fund, waarbij het valutarisico naar de drie belangrijkste valuta's wordt afgedekt, noteert een performance van 11,56% na kosten. Actief beleid zorgt ervoor dat de benchmark met ruim 1,5% wordt verslagen.

Het netto fondsrendement van het TKPi European Real Estate Fonds is positief in 2014 met 3,79% na kosten. Het belang in dit fonds is geliquideerd in 2014 en begin 2015. Het rendement van het grondstoffen fonds is een uitschieter in negatieve zin, met ruim -34,4%.

Het tactische beleid over de beleggingscategorieën wordt door Aegon Asset Management gevoerd in het Global Tactical Asset Allocation Fonds. Met een netto rendement van 18,17% heeft dit beleid bijgedragen aan het positieve rendement van de beleggingsportefeuille van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

2.7.5. Kosten vermogensbeheer

De kostenvermogensbeheer (beheerkosten en transactiekosten) zijn grotendeels onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en als zodanig niet zichtbaar in de jaarrekening. In de komende overzichten zie je de kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie en uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

Gemiddeld belegd vermogen	Bedragen x € 1
Vastgoed	29.649.021
Aandelen	79.963.660
Vastrentende waarden	239.903.710
Hedgefonds	14.062.044
Commodities	-14.126
Overige beleggingen	39.017.813
Gemiddeld belegd vermogen toe te wijzen aan categorieën excl.overlay	396.582.122
Overlay beleggingen	35.444.017
Gemiddeld belegd vermogen toe te wijzen aan categorieën incl.overlay	432.026.139

Beheerkosten	Bedragen x € 1	Percentage van gem. belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie		
Vastgoed	225.485	0,76%
Aandelen	366.475	0,50%
Vastrentende waarden	470.340	0,20%
Hedgefonds	105.353	0,75%
Commodities	-188	1,33%
Overige beleggingen	239.574	0,61%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl.overlay	1.407.039	0,35%
Kosten overlay beleggingen	187.506	0,53%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl.overlay	1.594.545	0,37%
Overige kosten	-334.744	
Totaal overige vermogensbeheerskosten	-334.744	-0,08%
Totaal kosten vermogensbeheer	1.259.801	0,29%

Transactiekosten	Bedragen x € 1	Percentage van gem. belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie		
Vastgoed	12.649	0,04%
Aandelen	41.393	0,06%
Vastrentende waarden	39.656	0,02%
Hedgefonds	7.703	0,05%
Commodities	-4	0,03%
Overige beleggingen	9.609	0,02%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl.overlay	111.006	0,03%
Kosten overlay beleggingen	59.750	0,17%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl.overlay	170.756	0,04%

2.8. Risicoparagraaf

Het bestuur van SPFN heeft besloten om het Integraal Risicomanagement Beleid verder aan te scherpen en formeel vast te leggen in een beleidsdocument.

Het doel van het Handboek Risicomanagement is tweeledig:

A het in kaart brengen van de doelstellingen, uitgangspunten en methodieken van het risicomanagement.

B het bewerkstellingen van aantoonbare adequate beheersing van risico's (t.a.v. de bedrijfsvoering, de financiële positie en uitbestedingsrelatie van SPFN) in relatie tot doelstellingen van het fonds.

Integraal risicomanagement is een proces dat bewerkstelligd wordt door het bestuur van SPFN en toegepast wordt bij het formuleren van de strategie van het fonds. Het identificeert potentiële gebeurtenissen die invloed kunnen hebben op de doelstellingen van het pensioenfonds en is een handvat om risico's te kunnen beheersen zodat deze binnen de risicobereidheid van het fonds vallen.

Het doel van integraal risicomanagement is om een redelijke zekerheid te bieden ten aanzien van het behalen van de doelstellingen.

De strategische doelstellingen van SPFN zijn:

- a) SPFN wil in staat zijn om minimaal de nominale pensioenuitkeringen te voldoen. Daarnaast heeft SPFN de ambitie om de pensioenuitkeringen te verhogen met de prijsinflatie (voorwaardelijke toeslagverlening) Het beleggingsbeleid is afgestemd op het beleidskader (inclusief de risicobereidheid) van SPFN.
- b) Het beleggingsbeleid is afgestemd op het beleidskader (inclusief de risicobereidheid) van SPFN.
- c) Het bestuur van SPFN wil "in control" zijn over de eigen en de uitbestedde processen voor vermogensbeheer en pensioenbeheer waaronder het adequaat beheersen van de risico's. Dit houdt in dat het Bestuur in staat is om vast te stellen dat de uitvoering van het beleid binnen de hiertoe gestelde kaders plaatsvindt en dat het Bestuur tijdig kan bijsturen indien dit niet het geval is.
- d) Het risicomanagement en de interne beheersing moeten aansluiten op de complexiteit van de beleggingsportefeuille en de pensioenregeling(en). Dit houdt in dat de inrichting van het Risicomanagement voor de beleggingen hogere eisen stelt aan interne beheersing naarmate de complexiteit in de portefeuille toeneemt. Voor pensioenbeheer houdt dit in dat het administratiesysteem en de procedures voor interne controle en beheersing voldoende ingericht moeten zijn om de regeling juist, tijdig, en volledig te administreren en uit te voeren (incasso en excasso)
- e) De governance van het risicomanagement moet effectief en volledig transparant zijn. Dit houdt in dat de beheersmaatregelen effectief zijn en dat het helder is waar taken en verantwoordelijkheden zijn belegd.

Naast de strategische doelstellingen zijn ook operationele, rapportage en compliance doelstellingen vastgelegd.

De toezichthoudende organen zijn: De Nederlandse Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), het Verantwoordingsorgaan (VO) en de Visitatiecommissie.

DNB toetst het pensioenreglement aan de Pensioenwet en aan overige relevante wet- en regelgeving. Deze toetsing geschiedt op basis van een risico gebaseerde en steekproefsgewijze inschatting Ook toetst DNB de uitvoering van de pensioenregeling van het fonds, d.m.v. o.a. Governance-onderzoeken, themaonderzoeken en beleggingsonderzoeken.

AFM toetst het Communicatiebeleid van het Fonds en fungeert voor pensioenfondsen die hun beleggingsbeleid in eigen beheer hebben als controle orgaan t.o.v. dit beleid. SPFN heeft haar vermogensbeheer volledig uitbesteed en valt derhalve onder het toezicht van DNB.

Proces van risicomanagement

Het risicomanagement proces ziet er als volgt uit:

1. vaststellen risico's,
2. beoordelen risico's,
3. beoordelen beheersmaatregelen,
4. vaststellen beleid.

In het risicomanagement handboek zijn risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen vastgesteld. Bij de beheersmaatregelen is vastgesteld of invulling wordt gegeven aan de vier stappen van beheersing: identificatie, beleidsbepaling, implementatie en monitoren. Het bestuur is bij die benadering mede ondersteund door het meest recente rapport van de visitatiecommissie. Op basis van de resultaten heeft het bestuur een beleid opgesteld met betrekking tot risicomanagement van een aantal specifieke risico's. Het bestuur heeft de risico's op een structurele manier vastgesteld. Hierbij wordt tevens beoordeeld in hoeverre deze relevant en zwaarwegend zijn.

Uit analyse van de toezichtwetten komt naar voren dat met name de solvabiliteit, de liquiditeit, de organisatie en beheersing van de integere bedrijfsvoering risicogevoelig zijn en zich op risico gebaseerd toezicht laten inventariseren. DNB houdt toezicht op pensioenfonds en verzekeraars waarbij voor risicobeheer en toezicht de toezichthouder gebruik maakt van "FIRM".

DNB werkt met ingang van 2012 met een vernieuwde toezichtaanpak genaamd Focus (geef aandacht aan de juiste prioriteiten). Dit is echter in kern nog steeds gebaseerd op de inventarisatie van risico's en de beheersmaatregelen (FIRM).

DNB heeft een viertal stappen ontwikkeld m.b.t. risicomitigatie:

- a) het vaststellen van problemen,
- b) het meetbaar maken,
- c) het bepalen van de interventiestrategie,
- d) het uitvoeren en monitoren.

DNB geeft aan dat de veranderingen, aangevuld met Focus, een toezichtkader beoogt dat bijdraagt aan een stabiele financiële sector.

Inmiddels heeft de commissie Risicomanagement onder leiding van de heer Van der Schaaf een Risico Management Plan opgesteld, echter dit heeft nog aanvulling rond de beleggingsdoelstellingen. Naar verwachting zal dit plan in het tweede kwartaal van 2015 zijn afgerond.

Het Financieel Crisisplan

De DNB heeft aangegeven dat alle pensioenfonds een Financieel Crisisplan moeten opstellen. Het crisisplan bestaat uit een negental artikelen die de "Beleidsregel financieel crisisplan pensioenfonds" van 5 december 2011 van de DNB volgen in het kader van Artikel 145 PW en Artikel 24 van het "Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfonds".

De doelstelling van het Financieel Crisisplan bestaat uit:

- het omschrijven van het bestuurlijk handelen bij een financiële crisissituatie,
- het omschrijven wat het bestuur ziet als een financiële crisissituatie,
- welk besluitvormingsproces er is over het toedelen van de financiële gevolgen over groepen belanghebbenden (actieven, gepensioneerden en slapers).

Er moet in het besluitvormingsproces te allen tijde sprake zijn van evenwichtige belangenafweging. Het Financieel Crisisplan is opgesteld en toegevoegd aan de Actuarieel Bedrijfs Technische Nota (ABTN) en is inmiddels van positief advies voorzien door de deelnemersraad. Dit Financieel Crisisplan wordt geactualiseerd in 2015.

Governance structuur

De governance structuur met betrekking tot risicomanagement wordt bepaald door een aantal interne en externe entiteiten, waarbij d.m.v. een schema de onderlinge rollen en relaties worden verduidelijkt. Deze interne en externe entiteiten hebben hun eigen verantwoordelijkheden met betrekking tot risicomanagement.

- Het **bestuur** is eindverantwoordelijk voor het risicomanagement en de beleidsbepaling.
- Het **dagelijks bestuur** (voorzitter en secretaris) heeft risicomanagement als specifiek aandachtsgebied. Vanuit deze verantwoordelijkheid overziet het dagelijks bestuur de implementatie van het beleid en zorgt het ervoor dat het bestuur beschikt over alle benodigde informatie over het risicomanagement.
- Een **externe** partij (KPMG) ondersteunt het bestuur bij een analyse van de risico's en beheersmaatregelen. Het bestuur neemt de beslissingen rond risicomanagement.

Eén keer in de 3 jaar wordt door het bestuur om een onderzoek door een visitatiecommissie verzocht. De resultaten, conclusies en actiepunten voortkomend uit het rapport van de visitatiecommissie zijn behulpzaam bij het verbeteren van het risicomanagement. In 2013 is voor het laatst een onderzoek uitgevoerd. In 2015 zal weer een onderzoek door de visitatie commissie plaatsvinden. Dit zal met ingang van 2015 elk jaar gaan plaatsvinden.

Actiepunten individuele risico's

In deze paragraaf worden een aantal specifieke actiepunten voor de geïdentificeerde risico's weergegeven. Het bestuur heeft een basis risicomanagementplan laten opstellen, waarin de verschillende risico's zullen worden geanalyseerd met hulp van KPMG. Onderstaand vind u een opsomming van de risico's waarmee een pensioenfonds specifiek in 2014 rekening heeft gehouden.

Verzekeringstechnisch risico

Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. Dit risico is afdoende afgedekt. Het fonds hanteert de meest actuele overlevingstabel en de aannames en grondslagen worden door de actuaris jaarlijks geanalyseerd. Per ultimo 2014 zijn de laatste overlevingstafels van het Actuarieel Genootschap (AG Prognosetafel 2014) toegepast voor de bepaling van de verplichtingen.

Herverzekeringsovereenkomst

Het fonds is herverzekerd via een kapitaalcontract. Hierbij worden risico's (bijvoorbeeld overlijden van actieve deelnemers voor pensionering) verzekerd bij een verzekeringsmaatschappij. Hiervoor betaalt het fonds verzekeringspremies aan de verzekeringsmaatschappij.

Bij een cumulatief positief technisch resultaat wordt dit gedeeld (aan het einde van de looptijd van het contract met de verzekeringsmaatschappij) volgens de verdeelsleutel 80% voor het Fonds en 20% voor de herverzekeraar. Bij een cumulatief negatief technisch resultaat is 100% voor rekening van de herverzekeraar. Het herverzekeringsovereenkomst werkt dus als een stop-loss mechanisme. In het door de verzekeraar opgestelde depotverslag wordt jaarlijks ingegaan op de uitsplitsing van het technisch resultaat. De overeenkomst met Aegon is in 2014 verlengd met maximaal twee jaar tot 1 januari 2017.

Grondslagen pensioenverplichtingen

Per ultimo 2014 is de prognosetafel 2014 gehanteerd zoals deze door het Actuarieel Genootschap (AG) is uitgebracht. Ook is bij de waardering van de pensioenverplichtingen rekening gehouden met ervaringssterfte waarvoor gebruik wordt gemaakt van tabel ES-P1 van het Verbond van Verzekeraars. Begin januari worden, door Aegon, de grondslagen voor marktwaarderapportage m.b.t. het verslagjaar, verstrekt aan het Fonds. Op dit formulier staat de basis voor te hanteren rekenrente, de sterftetafel, de leeftijd correcties en nog een aantal actuariële gegevens vermeld. Dit formulier wordt ter verificatie aangeboden aan de adviserend actuaris en vervolgens ondertekend geretourneerd aan Aegon. De gegevens vormen de grondslagen voor de berekening van de verplichtingen m.b.t. het jaarwerk.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Het fonds ontvangt jaarlijks de ISAE 3402 Type 2 rapportages voor

beleggingen en pensioen- en procesuitvoering van Aegon. Hierin wordt uitgebreid ingegaan op doeltreffende procesinrichting en procesuitvoering.

Matchingrisico

Matchingrisico is het risico als gevolg van het niet in overeenstemming zijn van passiva en activa in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil. Het fonds wil het renterisico voor ongeveer 75% en het valutarisico nagenoeg volledig afdekken. Ook gezien het gedrag van de rente in 2014 is de keuze voor een product om het renterisico mee af te dekken een noodzaak. In 2014 is er een discussie geweest met Aegon rond het daadwerkelijke afdekkingspercentage ten opzichte van het verlangde percentage risicoafdekking. Deze discussie is opgelost nadat Aegon het Long Duration Overlay product heeft vervangen door het Strategic Liability Matching (SLM) product. Binnen het bestuur is wel discussie in hoeverre het afdekken het renterisico voor een percentage van 75% nog wel passend is. Bij dalende rente levert SLM extra rendement op, echter bij stijgende rente kost het SLM juist rendement. Het bestuur zal periodiek heroverwegen, mede n.a.v. een nieuwe ALM-studie of de mate van afdekking van het renterisico nog passend is.

Integriteitrisico

Integriteitrisico is het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Het bestuur is gehouden aan de ethisch gedragscode die geldt bij Fluor. Bovendien wordt de integriteit en gedragscode door de actuaris (d.m.v. Prudent-Person Beleggingen) alsmede door de accountant (d.m.v. KPMG-Inquiries) afdoende gecontroleerd. Daarnaast moet worden voldaan aan de Modelgedragscode van de Pensioenfederatie. Er wordt elk jaar een verklaring afgelegd door alle bestuursleden dat er voldaan is aan deze gedragscode.

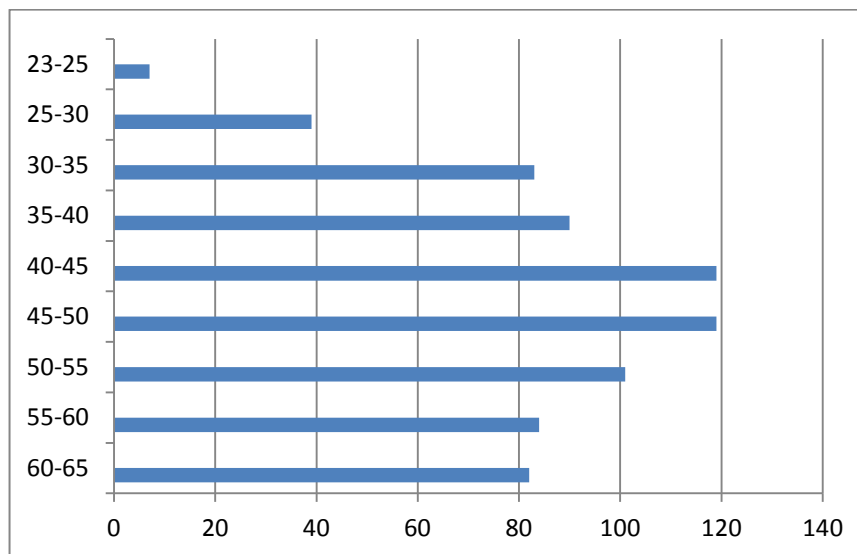
Een uitgebreidere toelichting op de risico's en feitelijke omstandigheden per 31 december 2014 is opgenomen in de toelichting op de jaarrekening.

2.9. Toekomst paragraaf

De huidige eindloonregeling is erg complex en lastig uit te leggen aan de deelnemers. Tevens vormt die complexiteit een barriere om aanbiedingen van nieuwe administratie-uitvoerders te krijgen. De regeling zal op korte termijn moeten vereenvoudigen zodat deze uitvoerbaar blijft.

Het sluiten van het fonds voor nieuwe deelnemers per 1 januari 2014 heeft verregaande gevolgen omdat het aantal actieve deelnemers (werkenden) gestaag zal afnemen door pensionering en vertrek.

Het huidige actieve bestand van ruim 700 deelnemers is, verdeeld naar leeftijd, hieronder weergegeven.

Door het ontbreken van nieuwe instroom zal het Fonds verouderen en gaan krimpen en dit heeft gevolgen voor de premie, oudere deelnemers zijn duurder dan jongere, en voor de uitvoeringskosten per deelnemer. Naarmate het fonds verouderd zal ook prudenter belegd worden, hetgeen invloed heeft op de financiële ruimte voor indexatie van pensioenen.

Elk jaar worden kengetallen vastgelegd die de basis vormen voor de analyse van de gevolgen van de sluiting van de regeling. Op dit moment zullen de kengetallen echter nog weinig aantonen over de mogelijke trends omdat er pas een jaar gepasseerd is na de sluiting van de regeling voor nieuwe deelnemers. Echter de bovenstaand grafiek geeft al een indicatie wat de gevolgen voor het aantal actieven zal zijn.

In oktober 2014 is een discussie geweest met werkgever, OR en pensioenfondsbestuur over de ontwikkelingen in pensioenland en de mogelijke gevolgen voor de uitvoering van de huidige regeling. Er is al aangegeven dat de regeling eenvoudiger gemaakt dient te worden. Zowel voor het begrip bij de deelnemers als voor de administratieve uitvoering. In dit kader is afgesproken om in 2015 verdere gesprekken te hebben met werkgever, ondernemingsraad en pensioenfonds om de verplichtingen van het fonds veilig te stellen en na te denken over hoe de pensioenregeling toekomstbestendig te maken.

Nieuw FTK

Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt vanaf 1 januari 2015 gebruikgemaakt van de rentetermijnstructuur zoals van toepassing onder het nieuwe FTK. In de nieuwe rentetermijnstructuur wordt de driemaandsmiddeling niet meer toegepast. Door toepassing van de nieuwe rentetermijnstructuur is de voorziening pensioenverplichtingen per 1 januari 2015 gestegen met circa EUR 19,5 miljoen. De aanwezige dekkingsgraad komt hiermee uit op 112,2%. De dekkingsgraad per 31 december 2014 is gebaseerd op het op dat moment geldende (oude) FTK.

Tevens zijn de eisen ten aanzien van de berekening van het vereist eigen vermogen herzien. Met name als gevolg van:

- de verzwaarde schokken die worden verondersteld voor het zakelijke waardenrisico;
- een stijging van het kredietrisico. Voorheen werd er gerekend met een schok van 40% op de geldende creditspread. Nu dient als minimale schok 60 basispunten gehanteerd te worden. Deze schok loopt verder op naarmate de rating slechter dan AAA wordt. Europese AAA beleggingen zijn uitgesloten van een kredietbuffer;
- de nieuwe veronderstelde correlaties tussen S1 en S5, en S2 en S5 binnen de wortelformule van het vereist eigen vermogen.

is het vereist eigen vermogen met circa 5 procentpunt oftewel EUR 20 miljoen gestegen. De vereiste dekkingsgraad komt hiermee uit op 115,5%.

Jaarverslag

Dit jaarverslag wordt aan alle gepensioneerden beschikbaar gesteld. Voor alle actieve deelnemers wordt het jaarverslag 2014 geplaatst op de website van het Fonds en kan op verzoek worden verkregen op de administratie (locatie 1-033). Tevens wordt er een Engelse versie uitgegeven van dit jaarverslag.

Hoofddorp, 22 juni 2015

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Het Bestuur
M. Blom
F.J. van Heijningen
B. de Hoog
R. van Lohuizen
P. Mali
P. Pluimers
G. van der Schaaf
A. Touw

3. Verslag van het verantwoordingsorgaan

Dit verslag betreft de activiteiten van de deelnemersraad tot en met 30 juni 2014 en de activiteiten van het verantwoordingsorgaan "nieuwe stijl" per 1 juli 2014 tot en met 31 december 2014.

3.1.1. Benoeming verantwoordingsorgaan door bestuur

Het pensioenfondsbestuur heeft begin 2014 gekozen voor een dualistisch paritair bestuur. Zodoende is per 1 juli 2014 het verantwoordingsorgaan (VO) "nieuwe stijl" ingesteld. De toenmalige deelnemersraad is als geheel benoemd tot VO. De taken van het VO staan omschreven in artikel 115a van de Pensioenwet en aanvullend in het VO reglement artikel 3.2.

3.1.2. Samenstelling

Het pensioenfondsbestuur heeft ervoor gekozen om bij de benoeming van het VO vooralsnog geen afgevaardigden van de werkgever op te nemen in het verantwoordingsorgaan. Op 27 mei 2014 is mevrouw Schraag vervangen door mevrouw Westerlaken-van Westen en daarnaast heeft de heer Liesting de plaats ingenomen van de heer van Heijningen, die per 1 juli 2014 zitting heeft genomen in het pensioenfondsbestuur namens de gepensioneerden.

Eind 2014 had het verantwoordingsorgaan hierdoor de volgende samenstelling:

Namens de pensioengerechtigden	Namens de gepensioneerden
E. Enzerink (plv.voorzitter)	H. Liesting (voorzitter)
C. Woltering (plv. secretaris)	P. Koster
D. Westerlaken- van Westen	P. Oldewarris
J. Spiekermann (secretaris)	

3.1.3. Deelname aan werkcommissies

Op aanvraag van het pensioenfondsbestuur heeft het VO actief deelgenomen in de volgende werkcommissies:

1. Fiscale maatregelen (WFM)
2. Wet versterking Bestuur Pensioenfondsen (WVBP)
3. Deelname aan overleg met SPO betreffende pensioenopleidingen VO

Ad.1

Het VO heeft actief deelgenomen in de werkcommissie WFM. De doelstellingen van deze werkcommissie zijn:

1. Pensioenrichtleeftijd van 65 naar 67 jaar
2. Aanpassing huidige pensioenregeling aan de nieuwe fiscale regels per 1 januari 2015

Vereenvoudiging van de huidige pensioenregeling. De werkcommissie heeft de onderstaande maatregelen geadviseerd aan het bestuur, welke zijn overgenomen en gecommuniceerd aan de actieve deelnemers:

1. Verlaging van het opbouwpercentage in de basisregeling van 1,7% naar 1,657%
2. Aanpassing van de pensioenrichtleeftijd van 65 naar 67 jaar
3. Aftopping van de excedentregeling op EUR 100.000
4. Herstel van 1 jaar vertraging in de backservice

Ad.2

Het VO heeft actief deelgenomen in de werkcommissie WVBP.

De werkgroep bestaande uit: A. Touw, P. Pluimers, P. Mali, R. van Lohuizen, J. Vledder, F. van Heijningen, J. Spiekermann, E. Snieder en T. Barlage van KPMG hebben zorg gedragen dat per 1 juli 2014 het fonds gereed is om geheel in lijn met de WVBP te kunnen functioneren.

Hierbij behoort tevens:

- de toetreding van F. van Heijningen tot het bestuur namens de gepensioneerden;
  - de toetreding van D. Westerlaken-van Westen in de DR namens de actieven en te voldoen aan de diversiteit binnen het VO;
  - de toetreding van H. van Liesting in het nieuwe VO namens de gepensioneerden (per 1/7).
1. De navolgende fondsdocumentatie is door de commissie opgesteld:
  2. Implementatieplan WVBP (inclusief onderbouwing bestuursmodel)
  3. Algemeen functieprofiel bestuurslid
  4. Functieprofiel bestuurslid afgevaardigde gepensioneerden per 1/7
  5. Functieprofiel voor leden van het Verantwoordingsorgaan per 1/7
  6. Brief informatie WVBP naar alle deelnemers en gepensioneerden
  7. Reglement verantwoordingsorgaan per 1/7
  8. Concept statuten ingangsdatum 1 juli 2014
  9. Motivatie bestuur melding voorgenomen benoeming F. van Heijningen
  10. Geschiktheidsplan 2014
  11. Gedragscode 2014
  12. Huishoudelijk Reglement SPFN
  13. Concept risicomanagement handboek

Ad. 3

Het VO heeft deelgenomen aan het overleg betreffende de zoektocht naar geschikte pensioenfonds opleidingen voor het VO om te komen tot "geschiktheidsniveau A". Het "deskundigheidsniveau 1" zoals gold voor de Deelnemersraad is niet meer voldoende binnen de Wet Versterking Pensioenfonds Besturen en daarom zal zodoende de VO een aanvullende opleiding nodig hebben om het verschil te overbruggen en te komen tot "geschiktheidsniveau A". Eind 2014 was nog geen keuze voor een opleiding bepaald.

3.1.4. Overleg met het bestuur

In 2014 is totaal vijf maal overleg met het bestuur geweest, waarvan twee maal als deelnemersraad en drie maal als VO:

1. 5 maart 2014 (als deelnemersraad)
2. 27 mei 2014 (als deelnemersraad)
3. 24 september 2014 (als VO)
4. 10 oktober 2014 (als VO)
5. 26 november 2014 (als VO)

Met als hoofdpunten de volgende zaken:

1. Het jaarverslag 2013 (vergadering 27 mei 2014)
2. De toeslagen 2014 (vergadering 26 november 2014)
3. Het nFTK en gevolgen voor de statuten, de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, het pensioenreglement en de ABTN van SPFN.
4. Het nieuwe versoberde Witteveen kader en de gevolgen voor de statuten, de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, het pensioenreglement en de ABTN van SPFN.

3.1.5. Adviesaanvragen

Middels Advies (DLNR_2014_04_Advies_WVBP); Inzake Wet versterking Bestuur Pensioenfonds; kandidaat afgevaardigde namens gepensioneerden in Verantwoordingsorgaan heeft het VO aan het bestuur gevraagd de kandidatuur van de heer Liesting te overwegen. Het bestuur heeft positief ingestemd.

De volgende adviesaanvragen zijn door het DLNR / VO behandeld 2014:

Aanvraag no.	Onderwerp	Reactie DLN/VO	Aanvullend commentaar door DLN / VO
SPF-DLN-ADV-2014-001	toeslagen op pensioenen per 1 januari 2014	DLNR_2014_01_Advies_toeslagen 2014	
SPF-DLN-ADV-2014-002	inzake WVBP	DLNR_2014_02_Advies WVBP	
SPF-DLN-ADV-2014-003	vaststelling jaarverslag 2013	Positief Advies DLN_ADV_2014_04_JV2013	
SPF-DLN-ADV-2014-004	ABTN revisie 8	Positief Advies VO_ADV_2014_07_ABTN	
SPF-VAO-ADV-2014-004	aanvraag intern toezicht	Positief Advies VO_ADV_2014_05_VC	VO spreekt de verwachting uit dat komende visitatie net zo diepgaand zal zijn als de voorgaande zijn geweest.
SPF-VAO-ADV-2014-005	aanpassing bestaande pensioenregeling.	Positief Advies VO_ADV_2014_06_aanp	
SPF-VAO-ADV-2014-006	toeslagen op pensioenen per 1 januari 2015.	Positief Advies VO_ADV_2014_08_Advies_toeslagen 2015	
SPF-VAO-ADV-2014-007	aanpassen uitvoeringsovereenkomst	Positief advies VO_ADV_2015_02_uitvoeringsovereenkomst	
SPF-VAO-ADV-2014-008	premiebesluit 2015	Positief advies VO_ADV_2015_01_Premiebesluit 2015	

Jaarrekening

4. Balans per 31 december 2014

(Bedragen in hele euro's na bestemming van het resultaat)

Activa		31-12-2014	31-12-2013
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen	8.2.1	31.399.017	23.039.992
Aandelen	8.2.2	100.019.193	97.887.576
Vastrentende waarden	8.2.3	314.770.891	234.227.861
Overige beleggingen	8.2.4	22.256.168	27.690.168
Beleggingsvorderingen en -schulden	8.2.5	10.172.130	(448.398)
		<u>478.617.399</u>	<u>382.397.199</u>
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herv verzekering	8.4.1	166.666	0
Overige vorderingen	8.4.2	94.376	742.075
		<u>261.042</u>	<u>742.075</u>
Totaal activa		<u>478.878.441</u>	<u>383.139.274</u>

Passiva		31-12-2014	31-12-2013
Stichtingskapitaal en reserves			
Wettelijke en statutaire reserves	8.5.1	28.628.344	15.114.423
Overige reserves	8.5.2	<u>41.733.000</u>	<u>38.287.000</u>
		70.361.344	53.401.423
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	8.6.1	392.345.406	324.935.121
Overige technische voorzieningen	8.6.2	<u>5.078.489</u>	<u>3.758.262</u>
		397.423.895	328.693.383
Overige schulden en overlopende passiva			
Schulden uit herverzekering	8.7.1	0	745.181
Overige schulden	8.7.2	<u>11.093.202</u>	<u>299.287</u>
		11.093.202	1.044.468
Totaal passiva		<u>478.878.441</u>	<u>383.139.274</u>

5. Staat van baten en lasten over 2014

(Bedragen in hele euros)

Staat van Baten en Lasten		2014	2013
BATEN			
Premiebijdragen	9.1	12.468.250	11.011.567
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	9.2	84.111.229	7.074.896
Overige baten	9.3	313.428	766.934
Totaal baten		96.892.907	18.853.397
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	9.4	11.205.903	10.909.637
Pensioenuitvoeringskosten	9.5	484.580	358.686
- Pensioenopbouw	9.6.1	12.887.768	11.637.392
- Indexering en overige toeslagen	9.6.2	4.625.834	0
- Rentetoevoeging	9.6.3	1.231.499	1.169.804
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen	9.6.4	(11.205.903)	(10.909.637)
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	9.6.5	(484.580)	(358.686)
- Wijziging marktrente	9.6.6	61.785.001	(9.885.232)
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	9.6.7	682.834	(99.905)
- Wijziging uit hoofde van actuariële uitgangspunten	9.6.8	(2.191.080)	0
- Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	9.6.9	78.912	103.769
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		67.410.285	(8.342.495)
Mutatie overige technische voorzieningen	9.7	1.320.227	(72.406)
Saldo overdracht van rechten	9.8	(605.077)	165.415
Overige lasten	9.9	117.068	759.758
Totaal lasten		79.932.986	3.778.595
Saldo baten en lasten		16.959.921	15.074.802

Bestemming van resultaat	2014	2013
Wettelijke en statutaire reserves		
Mutatie Algemene Reserve	13.513.921	14.997.802
Overige reserves		
Reserve beleggings- en actuariële risico's	3.446.000	77.000
Totaal bestemming van het resultaat	<u>16.959.921</u>	<u>15.074.802</u>

6. Kasstroomoverzicht over 2014

(Bedragen in hele euro's)

	2014	2013
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	23.772.785	10.048.741
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	844.598	950.317
Betaalde pensioenuitkeringen	(11.878.559)	(11.040.754)
Betaald in verband met overdrachten van rechten	(464.272)	(1.224.294)
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	61.833	58.406
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	(179.898)	1.112.363
	12.156.487	(95.221)
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossing van beleggingen	66.642.835	29.272.017
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	32.875.287	(2.283.142)
Aankopen van beleggingen	(101.171.416)	(27.201.918)
Betaalde kosten van vermogensbeheer	117.335	188.052
	(1.535.959)	(24.991)
Netto kasstroom	10.620.528	(120.212)
Liquide middelen ultimo	10.172.130	(448.398)
Liquide middelen primo	(448.398)	(328.186)
Mutatie liquide middelen	10.620.528	(120.212)

7. Toelichting grondslagen

7.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

7.2. Opname in de balans of staat van baten en lasten

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

7.3. Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen marktwaarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Het pensioenfonds heeft de volgende valutakoersen gehanteerd:

	2014 Slotkoers	2013 Slotkoers
Amerikaanse dollar	0,826	0,726
Australische dollar	0,676	0,649
Canadese dollar	0,714	0,683
Hong Kong dollar	0,107	0,094
Japanse Yen	0,007	0,007

7.4. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en de regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

7.5. Schattingswijziging

Op 12 september 2014 is door het Actuariel Genootschap de nieuwe Prognosetafel AG 2014 gepubliceerd. Per 31 december 2014 is de voorziening pensioenverplichtingen berekend op basis van deze nieuwe prognosetafel. De invoering van deze prognosetafel leidt tot een daling van de voorziening pensioenverplichtingen met € 2.501.387 ten opzichte van de vorige Prognosetafel AG 2012-2062. Per 31 december 2014 is de voorziening voor toekomstige kosten verhoogd van 2,00% naar 2,08%. Dit zorgt voor een toename van de voorziening pensioenverplichtingen met € 310.307.

7.6. Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

7.7. Beleggingen voor risico pensioenfonds

7.7.1. Algemeen

Participaties in beleggingsfondsen

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen, zijnde marktwaarde.

Resultaatverantwoording

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden direct in de staat van baten en lasten verantwoord.

7.7.2. Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

7.7.3. Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers

7.7.4. Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen. Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico, oninbaarheid) en de looptijd.

7.7.5. Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

7.7.6. Overige beleggingen

De overige beleggingen betreffen participaties in beleggingsinstellingen die niet in een beleggingscategorie zijn in te delen. Deze beleggingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

7.8. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2009 met Aegon Levensverzekering N.V. een uitvoeringsovereenkomst gesloten met een looptijd van 5 jaar in de vorm van een gesepareerd beleggingsdepot met technische winstdeling. De uitvoeringsovereenkomst is voor een periode van 1 jaar verlengd. Het percentage technische winstdeling is hierbij verhoogd van 70% naar 75%, de overige condities zijn niet gewijzigd. In 2014 zijn Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland en Aegon Levensverzekering N.V. overeengekomen dat de overeenkomst tot herverzekering en uitbesteding van de pensioenadministratie en vermogensbeheer per 1 januari 2015 voor een periode van maximaal twee jaar op ongewijzigde condities wordt voortgezet.

De huidige winstdelingsperiode is gestart op 1 januari 2009 en loopt tot 1 januari 2015. Is het saldo van de opgerente resultaten aan het einde van deze periode positief, dan wordt 75% van dit saldo aan het pensioenfonds uitgekeerd. Een eventueel negatief saldo komt voor rekening van Aegon. In verband met de in 2014 overeengekomen verlenging per 1 januari 2015 met maximaal twee jaar loopt de winstdelingsperiode ook door en wordt met ingang van 1 januari 2015 het winstdelingspercentage met terugwerkende verhoogd naar 80%. Het opgerente cumulatieve technisch resultaat tot en met 2014 is 76k positief.

7.9. Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk wordt op de vorderingen en overlopende activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

7.10. Technische voorzieningen

7.10.1. Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de rentetermijnstructuur (RTS) die door DNB per 31 december is gepubliceerd. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld op basis van een driemaandsgemiddelde en een Ultimate Forward Rate (UFR). De waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de RTS.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling van betaling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen

- a. de rentevoet is de DNB yield curve per einde jaar en is op basis van de duration van de voorziening van 16,5 (2013: 15,8) bij benadering gelijk aan een vaste rekenrente van 1,85% (2013: 2,73%).
- b. de sterftekansen zijn ontleend aan de AG generatietafel 2014, inclusief de ervaringssterfte van het verbond van verzekeraars (tabel 2008); voor 2013 zijn de sterftekansen ontleend aan de AG generatietafel 2012-2062, startjaar 2014 inclusief de ervaringssterfte van het verbond van verzekeraars (tabel 2008).
- c. voor het partnerpensioen is aangenomen dat de partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en drie jaar ouder is dan de verzekerde vrouw.

- d. de partnerfrequenties (inclusief huwelijkspartners en geregistreerde partners) zijn vastgesteld volgens het vijfde CRC-rapport.

Na de datum van ingang van het ouderdomspensioen geschiedt reservering van het uitruikbaar partnerpensioen volgens het systeem bepaalde partner.

De mixfactoren voor sekseneutraal tarief voor pensioenaankoop op leeftijd 65 uit expirerend kapitaal voor deelnemers aan de AIP-regeling bedraagt voor respectievelijk ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen:

	Ouderdomspensioen	Partnerpensioen
Mannen	0,8194	0,9304
Vrouwen	0,1806	0,0696

- e. De netto premiereserve is berekend op marktwaarde en verhoogd met een excassoreserve van 2,08% (2013: 2,00%) van de netto premiereserve.
- f. De netto schadereserve is berekend op marktwaarde door de onder vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid op te bouwen pensioenaanspraken, te projecteren als toekomstige kasstromen en deze contant te maken op basis van de in de kolom onder 31 december van het kalenderjaar j door de Nederlandsche Bank gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur (zero-coupon), verhoogd met een excassoreserve van 2,08% (2013: 2,00%).
- g. De voorziening uitloopriscio wordt bepaald als $1,04 \times \{1,04 \times BP(j-1) + BP(j)\}$, waarbij BP gelijk is aan de in de premies begrepen opslag voor medeverzekering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

De indexering van de pensioenen geschiedt in principe op basis van de ontwikkeling van de Consumentenprijsindexcijfers, zoals die worden berekend door het Centraal Bureau voor de Statistiek. De indexering geschiedt voor zover het Fonds over voldoende middelen beschikt (artikel 18 van het pensioenreglement). Per 1 januari 2014 bedraagt de indexering 1,7% (2013: 0,0%).

7.10.2. Overige technische voorzieningen

Voorziening backservice

De voorziening backservice koopsom betreft het per balansdatum nog te betalen bedrag inzake de salarisaanpassingen 2014 die in boekjaar 2015 worden verwerkt in de voorziening pensioenverplichting. Op basis van fondsgrondslagen is de hoogte van deze voorziening per 31 december 2014 benaderd. Deze is gelijk aan € 5.078.489 (2013: € 3.758.262).

7.11. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

8. Toelichting op de balans

8.1. Algemeen

Belegging in premiebijdragende onderneming(en)

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen

Afdekkingstransacties

In de Aegon fondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid mogelijk te maken en beleggingsrisico's af te dekken.

Securities lending en collateral management

In de Aegon fondsen wordt indirect gebruik gemaakt van Security Lending en Collateral Management met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid mogelijk te maken.

8.2. Beleggingen voor risico pensioenfonds

8.2.1. Vastgoedbeleggingen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	31-12-2014	31-12-2013
Indirecte vastgoedbeleggingen	31.399.017	23.039.992
Stand ultimo boekjaar	<u>31.399.017</u>	<u>23.039.992</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	31-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	23.039.992	24.194.207
Aankopen	3.453.000	270.000
Verkopen	(611.271)	(682.000)
Waardeveranderingen	5.517.296	(742.215)
Stand ultimo boekjaar	<u>31.399.017</u>	<u>23.039.992</u>

8.2.2. Aandelen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	31-12-2014	31-12-2013
Aandelenbeleggingsfondsen	100.019.193	97.887.576
Stand ultimo boekjaar	<u>100.019.193</u>	<u>97.887.576</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	31-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	97.887.576	85.618.531
Aankopen	4.714.000	0
Verkopen	(12.910.000)	(6.921.000)
Waardeveranderingen	10.327.617	19.190.045
Stand ultimo boekjaar	<u>100.019.193</u>	<u>97.887.576</u>

8.2.3. Vastrentende waarden

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	31-12-2014	31-12-2013
Credit Funds	104.480.094	91.358.652
Hypotheken	44.927.746	39.491.773
Obligatiebeleggingsfondsen	108.422.352	83.845.451
Overige vastrentende papieren	56.940.699	19.531.985
Stand ultimo boekjaar	<u>314.770.891</u>	<u>234.227.861</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	31-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	234.227.861	239.998.793
Afroming c.q. bijstorting Long Duration Overlay		
Fonds	(21.300.632)	10.598.107
Aankopen	89.646.635	23.816.809
Verkopen	(52.633.027)	(20.518.200)
Waardeveranderingen	64.830.054	(19.667.648)
Stand ultimo boekjaar	<u>314.770.891</u>	<u>234.227.861</u>

8.2.4. Overige beleggingen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	31-12-2014	31-12-2013
Grondstoffen	17.531.185	23.854.571
GTAA fonds	4.724.983	3.835.597
Stand ultimo boekjaar	<u>22.256.168</u>	<u>27.690.168</u>

Het GTAA fonds is een zogeheten overlay structuur (er wordt met relatief weinig waarde een relatief hoge exposure aangegaan) met als doel het tactisch beleid van de vermogensbeheerder te koppelen aan de portefeuille van het pensioenfonds. GTAA belegt in hoofdzaak in liquiditeiten en in derivaten.

Het verloop van deze post is als volgt:

	31-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	27.690.168	25.689.475
Aankopen	3.429.000	3.149.000
Verkopen	(389.000)	(1.102.000)
Waardeveranderingen	(8.474.000)	(46.307)
Stand ultimo boekjaar	<u>22.256.168</u>	<u>27.690.168</u>

8.2.5. Beleggingvorderingen en –schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Liquide middelen (ten aanzien van beleggingen)	10.172.130	(448.398)
Stand ultimo boekjaar	<u>10.172.130</u>	<u>(448.398)</u>

8.3. Risico's van financiële instrumenten

In de hierna volgende toelichtingen op de risico's van de beleggingen is een 'doorkijkmethode' toegepast. Dit betekent dat naar het risicoprofiel van de beleggingen binnen de beleggingsfondsen is doorgekeken, in plaats van uitsluitend te kijken naar de participaties in de beleggingsfondsen. Het pensioenfonds beoogt hiermee op een transparante wijze inzicht te geven in de risico's die samenhangen met de beleggingen waarin zij heeft geïnvesteerd.

8.3.1. Prijsrisico

Hier volgen de toelichtingen op de onderdelen van het prijsrisico.

Valutarisico

De meeste aandelenfondsen beleggen in aandelen die genoteerd zijn in andere valuta dan de Euro waardoor ze zijn blootgesteld aan valutarisico. Alleen in de gehedgde variant van een beleggingsfonds wordt het valuta risico grotendeels afgedekt.

In het staatsobligatiefonds zitten enkel beleggingen gedenomineerd in Euro waardoor het niet is blootgesteld aan enig valutarisico. In de overige fondsen kunnen beleggingen zitten met een denominatie in andere Europese valuta dan de Euro, maar al deze posities worden in beginsel gehedged naar Euro waardoor deze beleggingsfondsen een beperkt valutarisico lopen.

Aangezien HighYield en Emerging Market obligaties in andere valuta dan de Euro genoteerd kunnen zijn, zijn deze beleggingsfondsen onderhevig aan valutarisico. Deze posities worden in beginsel gehedged naar Euro waardoor deze beleggingsfondsen een beperkt valutarisico lopen.

Aangezien alle beleggingen gedenomineerd zijn in Euro, is het LDO fonds en het hypotheekfonds niet blootgesteld aan enig valutarisico.

De grondstoffondsen bestaan of uit instrumenten in Euro of worden afgedekt naar Euro waardoor ook hier het valutarisico afgedekt wordt.

De beleggingen in het Aegon vastgoedfonds kunnen genoteerd zijn in andere valuta dan Euro. Hierdoor zijn deze beleggingen blootgesteld aan valutarisico. De beleggingen in het TKP vastgoedfonds kunnen genoteerd zijn in andere valuta dan Euro. De exposure naar het Britse Pond wordt afgedekt door middel van

valutacontracten. Over de overige niet-Euro beleggingen kan derhalve sprake zijn van een belangrijk valutarisico.

In het GTAA fonds kunnen valutaposities ingenomen worden. Indien dit geval is, lopen de deelnemers in het fonds valutarisico.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen (t.a.v. beleggingen) in financiële instrumenten naar valuta is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
▪ Euro	437.116.267	93,3%	353.320.835	92,2%
▪ Hong Kong dollar	8.638.674	1,8%	7.027.588	1,8%
▪ Canadese dollar	3.634.943	0,8%	3.374.051	0,9%
▪ Amerikaanse dollar	(8.554.972)	-1,8%	3.325.576	0,9%
▪ Australische dollar	2.625.851	0,6%	3.189.281	0,8%
▪ Japanse yen	2.323.053	0,5%	2.373.477	0,6%
▪ Deense kroon	1.611.375	0,3%	2.261.820	0,6%
▪ Noorse kroon	2.040.701	0,4%	2.107.834	0,6%
▪ Zweedse kroon	2.012.976	0,4%	1.069.496	0,3%
▪ Zwitserse frank	2.118.651	0,5%	362.172	0,1%
▪ Externe beleggingsfondsen	7.849.564	1,7%	7.273.681	1,9%
▪ Overige valuta	7.028.184	1,5%	(2.840.216)	-0,7%
Stand ultimo boekjaar	<u>468.445.267</u>	<u>100,0%</u>	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>

In bovenstaande opstelling zijn de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging van de 10 belangrijkste posities per ultimo 2014.

Renterisico

Alle aandelenfondsen zijn onderhevig aan renterisico gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van aandelen kan beïnvloeden.

Alle obligatiefondsen zijn onderhevig aan renterisico en bovendien neemt dit renterisico toe met de looptijd van de obligaties. Enkel binnen staatsobligatiefondsen en het tactische overlay fonds worden bovendien actief posities ingenomen om te profiteren van verwachte veranderingen in de rente. HighYield en Emerging Market Debt fondsen zijn onderhevig aan renterisico en bovendien neemt dit renterisico toe met de looptijd van de obligaties. Fluctuaties in rentestanden beïnvloeden de prijs van vastrentende producten, waaronder obligaties en swaps. Binnen het LDO/ SLM fonds wordt geen actief beleid gevoerd om te profiteren van verwachte veranderingen in de rente. In mei 2014 is het Fonds overgegaan van Long Duration Overlay fonds naar het Strategic Liability Matching fonds. Dit fonds maakt gebruik van renteswaps om de rentegevoeligheid van de beleggingen zo goed mogelijk af te stemmen op de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Dit zorgt ervoor dat de waardeontwikkeling van de beleggingen, als gevolg van renteveranderingen, in de gewenste mate meebeweegt met de waardeontwikkeling van de verplichtingen. Met dit fonds in combinatie met Liability Driven Solutions (maandelijks monitoren en bijsturen) wordt het renterisico beter afgedekt.

Gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van swaps kan beïnvloeden, zijn alle Commodity fondsen onderhevig aan renterisico. Het GTAA fonds is onderhevig aan renterisico gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van de beleggingsinstrumenten kan beïnvloeden.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen (t.a.v. beleggingen) in financiële instrumenten naar renteherzieningsdatum of aflossingsdatum, indien deze eerder ligt, en de gemiddelde effectieve rentevoet is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014	31-12-2013
▪ Korter dan een jaar	62.009.093	5.848.381
▪ 1 – 5 jaar	(35.726.293)	(74.202.897)
▪ 6 – 10 jaar	103.160.445	98.886.742
▪ langer dan 10 jaar	230.653.696	223.287.778
▪ Niet rentedragende instrumenten	100.498.762	121.751.910
▪ Externe beleggingsfondsen	7.849.564	7.273.681
Stand ultimo boekjaar	468.445.267	382.845.595

Het bovenstaande overzicht geeft de verdeling van het renterisico van de totale portefeuille waarbij tevens rekening gehouden is met de renteswaps. Een negatieve marktwaarde in het blok "Korter dan een jaar" is het gevolg van de korte poten van deze renteswaps. Met een renteswap wordt doorgaans een korte rente (de korte poot) geruild voor een lange rente (de lange poot) om renterisico van de pensioenverplichtingen af te dekken. De korte rente die betaald wordt, de korte poot, heeft dus een negatieve marktwaarde en een looptijd die korter is dan een jaar.

Marktrisico

Alle obligaties zullen altijd risico's lopen op de markt bij grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente, spreads of valutaverschillen.

Grondstofbeleggingen zijn altijd onderhevig aan marktrisico gezien de kans op grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente of valutaverschillen. Vastgoedbeleggingen zijn altijd onderhevig aan marktrisico gezien de kans op grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente of valutaverschillen. Het GTAA fonds is onderhevig aan marktrisico's.

Conform de index, hebben grondstoffenfondsen een grote exposure naar de energie sector, met name de olie sector. Daarnaast worden swaps alleen afgesloten met een beperkte lijst van goedgekeurde tegenpartijen waardoor het is blootgesteld aan concentratierisico.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen (t.a.v. beleggingen) naar geografisch gebied is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Nederland	84.419.179	18,0%	76.387.802	19,8%
Verenigde Staten	82.289.883	17,6%	53.045.979	13,9%
Duitsland	51.602.683	11,0%	35.533.873	9,3%
Frankrijk	50.798.013	10,8%	37.869.500	9,9%
Verenigd Koninkrijk	39.628.824	8,5%	32.026.035	8,4%
Japan	10.130.162	2,2%	8.627.819	2,3%
Oostenrijk	8.493.383	1,8%	10.780.359	2,8%
Luxemburg	7.524.829	1,6%	7.133.927	1,9%
Zwitserland	7.450.674	1,6%	257.534	0,1%
Italië	6.586.841	1,4%	7.724.995	2,0%
Overige landen	111.671.232	23,8%	106.184.091	27,7%
Externe beleggingsfondsen	7.849.564	1,7%	7.273.681	1,9%
Stand ultimo boekjaar	<u>468.445.267</u>	<u>100,0%</u>	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>

In bovenstaande opstelling zijn de vergelijkende cijfers aangepast in verband met een wijziging van de 10 belangrijkste posities per ultimo 2014.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen t.a.v. beleggingen) naar sector is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Basismaterialen	5.193.667	1,1%	5.532.861	1,4%
Cyclische consumentengoederen	19.429.648	4,1%	18.913.186	4,9%
Energie	14.748.117	3,1%	12.835.993	3,4%
Financiële Instellingen	153.467.384	32,8%	112.890.382	29,6%
Gezondheidszorg	10.576.397	2,3%	8.054.765	2,1%
Industrie	22.937.735	4,9%	19.933.476	5,2%
Niet-cyclische consumentengoederen	19.220.131	4,1%	16.259.118	4,2%
Nutsbedrijven	9.022.909	1,9%	7.367.897	1,9%
Overheid	127.656.255	27,3%	97.386.029	25,4%
Informatietechnologie	14.568.470	3,1%	12.599.899	3,3%
Telecommunicatie	16.425.350	3,5%	13.804.585	3,6%
Overige sectoren	47.349.640	10,1%	49.993.723	13,1%
Externe beleggingsfondsen	7.849.564	1,7%	7.273.681	1,9%
Stand ultimo boekjaar	<u>468.445.267</u>	<u>100,0%</u>	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>

8.3.2. Kredietrisico

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

De verdeling van de vastrentende waarden naar rating is als volgt:

Omschrijving	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
AAA	83.858.461	17,5%	66.466.604	17,2%
AA	60.318.502	12,6%	39.043.235	10,1%
A	80.926.644	16,9%	42.131.236	10,9%
BBB	51.858.194	10,8%	44.728.302	11,6%
BB	4.729.229	1,0%	3.897.400	1,0%
B	3.591.549	0,7%	3.573.296	0,9%
CCC	632.827	0,1%	350.568	0,1%
CC	0	0,0%	63.623	0,0%
C	2.249	0,0%	0	0,0%
D	127	0,0%	2.836	0,0%
Financiële instrumenten zonder rating	0	0,0%	30.783.042	8,0%
Overige financiële instrumenten	185.581.728	38,8%	148.176.205	38,3%
Externe beleggingsfondsen	7.849.564	1,6%	7.273.681	1,9%
Stand ultimo boekjaar	<u>479.349.074</u>	<u>100,0%</u>	<u>386.490.028</u>	<u>100,0%</u>

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de waardering gebaseerd is op de onderliggende waarde i.p.v. marktwaarde van de derivaten. Hiermee wordt een beter inzicht gegeven in het totaal kredietrisico van de portefeuille.

In de portefeuille zijn financiële instrumenten opgenomen welke gevoelig zijn voor wijzigingen in de kredietwaardigheid van de uitgevende instelling. Een A, AA of AAA rating geeft een goede tot uitstekende kredietwaardigheid aan. Bij een Rating van BBB en lager neem het risico op het niet nakomen van intrest- en aflossingsverplichtingen toe. De portefeuille is blootgesteld aan een significant kredietrisico.

Het totaal kredietrisico wijkt af van de marktwaarde van de portefeuille als gevolg van het gebruik van kredietderivaten (Credit Default Swaps). Met kredietderivaten wordt het kredietrisico op een tegenpartij afgedekt, of kan juist extra kredietrisico op een tegenpartij worden genomen. Voor de berekening van het totaal kredietrisico in bovenstaand overzicht is rekening gehouden met de onderliggende waarde (exposure waarde) van de kredietderivaten in plaats van de marktwaarde van deze derivaten. Hiermee wordt een beter inzicht gegeven in het totaal kredietrisico van de portefeuille.

8.3.3. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen uit hoofde van financiële instrumenten kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeitsposities.

8.3.4. Concentratierisico

Alle aandelenfondsen en vastgoedfondsen hebben een breed gespreide portefeuille.

De meeste obligatiefondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij sprake is van issuer limieten en de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd t.o.v. de benchmark. De benchmark voor het staatsobligatiefonds daarentegen bestaat uit een beperkt aantal overheden en derhalve is de portefeuille van dit fonds blootgesteld aan een concentratierisico.

De HighYield en Emerging Market Debt fondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij sprake is van issuer limieten en de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd t.o.v. de benchmark. Het Long Duration Overlay fonds sluit alleen swaps af met een beperkte lijst van goedgekeurde tegenpartijen waardoor het is blootgesteld aan concentratierisico.

Het hypotheekfonds belegt alleen in hypotheek met Nederlandse woonhuizen als onderpand. Hierdoor is sprake van concentratierisico. Dit risico wordt beperkt door zoveel mogelijk geografisch te spreiden binnen Nederland.

Het GTAA fonds heeft een breed gespreide portefeuille.

In onderstaande opstelling zijn de 10 belangrijkste posities (en alle posities in portefeuille die groter zijn dan 2% van het balanstotaal) ultimo verslaggevingsjaar weergegeven:

Omschrijving	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Bondsrepubliek Duitsland	33.821.135	7,2%	24.355.418	6,4%
Republiek Frankrijk	30.921.285	6,6%	20.351.100	5,3%
Nederlandse Staat	25.387.455	5,4%	21.544.501	5,6%
Prisma Capital	7.849.564	1,7%	7.273.681	1,9%
Republiek Oostenrijk	5.635.334	1,2%	8.839.909	2,3%
Barclays	5.355.184	1,1%	1.178.732	0,3%
JPMorgan Chase & Co	4.682.723	1,0%	(5.713.110)	-1,5%
FMS Wertmanagement	3.799.578	0,8%	2.575.230	0,7%
HSBC	3.440.789	0,7%	246.029	0,1%
European Investment Bank	3.350.968	0,7%	2.956.923	0,8%
Overige beleggingen	344.201.252	73,6%	299.237.182	78,1%
Stand ultimo boekjaar	468.445.267	100,0%	382.845.595	100,0%

In bovenstaande opstelling zijn de vergelijkende cijfers aangepast in verband met een wijziging in de 10 belangrijkste posities per ultimo 2014.

8.3.5. Indeling naar waarderingsniveau

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt;
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata;
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

In de onderstaande tabel is de verdeling naar waarderingsniveau weergegeven:

Omschrijving	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Niveau 1	0	0,0%	0	0,0%
Niveau 2	462.879.742	98,8%	377.157.635	98,5%
Niveau 3	5.565.525	1,2%	5.687.960	1,5%
Stand ultimo boekjaar	468.445.267	100,0%	382.845.595	100,0%

De beleggingsfondsen zijn geclassificeerd als niveau 2 of 3 afhankelijk van de onderliggende beleggingen. Vrijwel alle Aegon beleggingsfondsen kennen een dagelijkse intrinsieke waardebeoordeling, dagelijkse toe- en

uittredingsmomenten en hebben voornamelijk beursgenoteerde stukken in portefeuille. Hierdoor hebben de beleggingsfondsen meer het karakter van een niveau 1 belegging. Doordat de beleggingsfondsen zelf geen beursnotering kennen, worden de Aegon beleggingsfondsen als niveau 2 geclassificeerd. Een uitzondering hierop betreft het TKP Real Estate Fund waar voornamelijk level 3 beleggingen in zijn opgenomen.

8.3.6. Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van de geautomatiseerde systemen, en dergelijke. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Operationele risico's worden zoveel mogelijk beperkt door uitgebreide AOIC's met ingebouwde controle momenten. Toch kan menselijk handelen altijd leiden tot fouten ondanks de strakke protocollen.

8.3.7. Systeemrisico

Systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale financiële markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert, niet langer verhandelbaar zijn en zelfs hun waarde verliezen. Dit risico is voor het pensioenfonds, evenals voor andere marktpartijen, niet beheersbaar.

8.4. Vorderingen en overlopende activa

8.4.1. Vorderingen uit hoofde van herverzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Door Aegon nog in het gesepareerde beleggingsdepot te storten	166.666	0
Stand ultimo boekjaar	166.666	0

8.4.2. Overige vorderingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Te vorderen premies	94.376	742.075
Stand ultimo boekjaar	94.376	742.075

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan een jaar.

8.5. Stichtingskapitaal en reserves

8.5.1. Wettelijke en statutaire reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Algemene reserve	28.628.344	15.114.423
Stand ultimo boekjaar	28.628.344	15.114.423

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	31-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	15.114.423	116.621
Mutatie via resultaatbestemming	13.513.921	14.997.802
Stand ultimo boekjaar	<u>28.628.344</u>	<u>15.114.423</u>

8.5.2. Overige reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Reserve beleggings- en actuariële risico's	41.733.000	38.287.000
Stand ultimo boekjaar	<u>41.733.000</u>	<u>38.287.000</u>

Het verloop van Reserve beleggings- en actuariële risico's is als volgt:

	31-12-2014	3-12-2013
Stand primo boekjaar	38.287.000	38.210.000
Mutatie via resultaatbestemming	3.446.000	77.000
Stand ultimo boekjaar	<u>41.733.000</u>	<u>38.287.000</u>

8.5.3. Solvabiliteit en herstelplan

Solvabiliteit

De solvabiliteit van het pensioenfonds is als volgt:

	31-12-2014	31-12-2013
Minimaal vereist eigen vermogen	19.871.000	16.434.000
Vereist eigen vermogen	<u>41.733.000</u>	<u>38.287.000</u>

Volgens de Pensioenwet dient een pensioenfonds een minimaal vereist dan wel vereist eigen vermogen aan te houden. Voor het aanhouden van een minimaal vereist Eigen vermogen kan een vrijstelling van DNB ontvangen.

Het Vereist Eigen vermogen dient zodanig van omvang te zijn dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Herstelplan

In 2009 heeft het bestuur een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Uit evaluatie blijkt dat de dekkingsgraad per 31 december 2014 117,7% (2013: 116,3%) boven de in het herstelplan ingeschatte dekkingsgraad 114,9% (2013: 113,0%) ligt.

In 2014 liet de dekkingsgraad een herstel zien die volledig was te danken aan een verbetering op de financiële markten. De dekkingsgraad steeg van 116,3% naar 117,7% aan het einde van 2014. Op 18 december 2014 heeft DNB laten weten dat het lange termijn herstelplan zou worden ingetrokken, daar het Fonds 3 kwartalen lang met haar dekkingsgraad uitkwam boven het Vereist Eigen Vermogen. Definitieve

intrekking van het herstelplan vond eind december plaats, nadat het bestuur hiervan zelf melding had gemaakt. Op 31 december 2013 was, na 5 jaar, het korte termijn herstelplan al ingetrokken.

Het minimaal vereist eigen vermogen is gelijk aan een bepaald percentage van de VPV. Het bestuur hanteert hiervoor een percentage van 5,0%. Dit percentage is getoetst aan het minimaal vereist eigen vermogen zoals bepaald op basis van het besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen, artikel 1. Dit laatste percentage bleek lager dan 5%, namelijk 4,9%.

Het vereist eigen vermogen is vastgesteld op basis van het door DNB vastgestelde standaardmodel. Het bestuur van het fonds heeft onderzocht of het risicoprofiel afwijkt ten opzichte van het standaard risicoprofiel. Op basis van dit onderzoek heeft het fonds geconcludeerd het standaardmodel te mogen blijven toepassen, waarbij er een buffer voor S8 (concentratierisico) is toegevoegd.

Dit percentage komt per 31 december 2014 uit op 10,5% van de VPV (2013: 11,6%). Het vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel wordt vastgesteld met de zogenaamde S-wortelformule waarbij rekening wordt gehouden met een 9-tal risico's (rente, aandelen- en vastgoed, valuta, grondstoffen, krediet, verzekeringstechnische en concentratie).

Uit de formule blijkt dat er een verband wordt verondersteld tussen het renterisico (S1) en het zakelijke waarden risico (S2). In het FTK zijn ook nog de risicofactoren liquiditeitsrisico (S7), en operationeel risico (S9) gedefinieerd, maar deze worden vooralsnog op nul gesteld.

Het concentratierisico (S8) is niet opgenomen in het standaardmodel, maar additioneel toegevoegd door het fonds. De buffer die wordt aangehouden voor dit risico is gelijk aan 10% van de marktwaarde van de betreffende beleggingen. Er is sprake van een concentratierisico, indien beleggingen van een uitgevende instantie meer dan 2% van het balanstotaal uitmaken. Dit betreft voornamelijk beleggingen in staatsobligaties van een aantal landen.

In het jaarverslag van het fonds wordt uitgebreid ingegaan op de diverse risico's. Daarnaast heeft Aegon Investment Management een rapportage ter beschikking gesteld waarin eveneens op de verschillende risico's wordt ingegaan.

S7 liquiditeitsrisico: Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeitsposities. In boekjaar 2014 bleek dat de ontvangen premie ongeveer even groot is als de verrichte uitkeringen. In de toekomst zullen de te verrichten uitkeringen toenemen en zou in combinatie met het sluiten van het pensioenfonds hier mogelijk een liquiditeitsprobleem kunnen ontstaan. Het bestuur beheerst dit risico vooralsnog door hier rekening mee te houden in het beleggingsbeleid.

S9 operationeel risico: Dit risico wordt beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en dergelijke. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Operationele risico's worden zoveel mogelijk beperkt door uitgebreide AOIC's (administratieve organisatie en interne controle) met ingebouwde controle momenten.

Het bestuur heeft de volgende beheersmaatregelen bepaald om het actieve risico te mitigeren (bron: handboek risicomanagement van het fonds):

OMSCHRIJVING (BEDRAGEN X €1.000)	31 DECEMBER 2014	31 DECEMBER 2013
S1 Renterisico	7.652	6.715
S2 Risico zakelijke waarden	31.974	29.745
S3 Valutarisico	4.591	4.209
S4 Grondstoffenrisico	4.938	6.804
S5 Kredietrisico	6.946	6.178
S6 Verzekeringstechnische risico	15.835	13.535
S8 Concentratierisico	8.462	7.139
Diversificatie-effect en iteratie	(38.675)	(36.038)
Vereist eigen vermogen	41.733	38.287

8.6. Technische voorzieningen

In de technische voorzieningen zijn de volgende pensioenregelingen opgenomen:

- Basisregeling
- Excedentregeling
- AIP-regeling

De **Basisregeling** is van toepassing op het salarisdeel van 1 tot en met 3 x de franchise
Voor het ouderdomspensioen is er een opbouw op kapitaalbasis.

De opbouw van pensioenaanspraken bedraagt:

- voor ouderdomspensioen 1,7% per jaar
- backservice: 1,7% over in verleden opgebouwde rechten
- voor partnerpensioen: 50% gekapitaliseerd (na 1 januari 2005)

De **Excedentregeling** is van toepassing op het salarisdeel van 3x tot en met 8x de franchise
Voor het ouderdomspensioen is een opbouw op kapitaalbasis.

De opbouw van pensioenaanspraken bedraagt:

- voor ouderdomspensioen 1,3% per jaar
- backservice: 1,3% over in verleden opgebouwde rechten (na 1 januari 2005)
- voor partnerpensioen: 50% gekapitaliseerd (na 1 januari 2005)

Naast de collectieve pensioenregeling voert het fonds de **Aanvullend Individuele Pensioen (AIP) regeling** uit. Toetreding tot de AIP-regeling is niet meer mogelijk vanaf 1 januari 2004. Tevens is het per 1 januari 2004 niet meer toegestaan om enige inleg te doen in de AIP-regeling.

In principe kan de deelnemer van zijn aanspraak gebruik maken op de eerste van de maand waarin hij de 65-jarige leeftijd bereikt voor de inkoop van een levenslang pensioen. Het reglement van de AIP-regeling is hiertoe aangepast in 2005.

Echter, in het kader van het toestaan door de wet van het toepassen van een vroegpensioenregeling, kan het AIP ook op de oorspronkelijke manier worden toegepast, zoals hieronder omschreven, vermits de deelnemer geboren is voor 1 januari 1950:

De deelnemer kan van zijn aanspraak gebruik maken op de eerste van de maand waarin hij de 62-jarige leeftijd bereikt voor de inkoop van een tijdelijk (deel-) pensioen tot het 65ste jaar. De optie om vanaf de 60-jarige leeftijd uit te laten keren is wettelijk niet meer mogelijk.

Indien de deelnemer hiervan afziet wordt het beschikbare kapitaal op 65-jarige leeftijd aangewend voor de inkoop van een levenslang pensioen.

Het kapitaal dat bij overlijden tot uitkering komt, dient door de partner respectievelijk zijn kinderen te worden aangewend als koopsom voor één of meer pensioenen.

Binnen de AIP-regeling worden geen toeslagen verleend op ingegane uitkeringen.

8.6.1. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2014	31-12-2013
Actieve deelnemers	156.712.824	125.873.772
Arbeidsongeschikte deelnemers	4.280.122	5.008.482
Gewezen deelnemers	44.314.952	33.040.939
Pensioentrekkenden	175.806.544	151.331.025
AIP-kapitalen	3.266.482	3.336.574
Netto voorziening pensioenverplichtingen	384.380.924	318.590.792
Excassovoorziening	7.964.482	6.344.329
Stand ultimo boekjaar	<u>392.345.406</u>	<u>324.935.121</u>

Het verzekerde kapitaal van de AIP-regeling bedraagt op de einddatum € 3.476.034 (2013: € 3.764.440) en bij overlijden voor de einddatum € 1.079.837 (2013: € 1.184.972).

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds kan als volgt worden weergegeven:

	3-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	324.935.121	333.277.616
Pensioenopbouw	12.887.768	11.637.392
Indexering en overige toeslagen	4.625.834	0
Rentetoevoeging	1.231.499	1.169.804
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(11.205.903)	(10.909.637)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(484.580)	(358.686)
Wijziging marktrente	61.785.001	(9.885.232)
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	682.834	(99.905)
Wijziging actuariële grondslagen	(2.191.080)	0
Overige mutaties	78.912	103.769
Stand ultimo boekjaar	<u>392.345.406</u>	<u>324.935.121</u>

8.6.2. Overige technische voorzieningen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Voorziening backservice koopsom	5.078.489	3.758.262
Stand ultimo boekjaar	<u>5.078.489</u>	<u>3.758.262</u>

Voorziening backservice koopsom

Het verloop van deze post kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2014	31-12-2013
Stand primo boekjaar	3.758.262	3.830.668
Dotatie	5.078.489	3.758.262
Vrijval	(3.758.262)	(3.830.668)
Stand ultimo boekjaar	<u>5.078.489</u>	<u>3.758.262</u>

8.7. Overige schulden en overlopende passiva

8.7.1. Schulden uit hoofde van herverzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Door Aegon aan het gesepareerde beleggingsdepot te onttrekken	0	745.181
Stand ultimo boekjaar	<u>0</u>	<u>745.181</u>

8.7.2. Overige schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2014	31-12-2013
Vooruitontvangen premies werkgever	11.000.000	0
Vooruitontvangen overgenomen pensioenverplichtingen	3.181	224.267
Nog te betalen accountantskosten	36.300	32.670
Nog te betalen actuariskosten	43.197	42.350
Nog te betalen administratievergoeding	10.524	0
Stand ultimo boekjaar	<u>11.093.202</u>	<u>299.287</u>

8.8. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

8.8.1. Niet toegekende indexaties; inhaalambitie

De indexatieambitie bedraagt 100% van de stijging van de Consumenten Prijs Index (CPI). In de jaren 2009 tot en met 2013 zijn geen indexaties toegekend i.v.m. de financiële positie van het fonds. Indien de financiële positie van het fonds dit toelaat kan het bestuur besluiten tot het verlenen van een inhaalindexatie.

8.8.2. Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met de herverzekeraar Aegon Levensverzekeringen N.V. voor een periode van vijf jaar. Per 1 januari 2014 is deze uitbestedingsovereenkomst met 1 jaar verlengd en per 1 januari 2015 nogmaals voor een periode van maximaal twee jaar. De jaarlijkse vergoeding bedraagt circa € 160.000.

8.8.3. Ontvangen zekerheden en garanties

Het pensioenfonds heeft geen zekerheden en of garanties ontvangen van derden.

8.8.4. Verstrekte zekerheden en garanties

Het pensioenfonds heeft geen zekerheden en of garanties verstrekt aan derden.

9. Toelichting op de staat van baten en lasten

9.1. Premiebijdragen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Werkgeversgedeelte	9.113.199	7.675.362
Werknemersgedeelte	3.355.051	3.336.205
Totaal	<u>12.468.250</u>	<u>11.011.567</u>

De kostendekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie zijn als volgt:

	2014	2013
Feitelijke premie	12.468.250	11.011.567
Kostendekkende premie	14.353.000	12.937.000
Gedempte premie	12.066.000	10.037.000

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2014	2013
Actuariële premies actieve deelnemers	12.627.000	11.496.000
Kostenopslag (minus vrijval excassokosten)	261.000	141.000
Solvabiliteitsopslag	1.465.000	1.300.000
Totaal	<u>14.353.000</u>	<u>12.937.000</u>

Conform het besluit FTK Pensioenfondsen artikel 4 mag voor de vaststelling van de kostendekkende premie worden uitgegaan van een dempingmechanisme. Het fonds maakt hier gebruik van. Voor de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie hanteert het bestuur een rente van 3,7%. In enig jaar kan het voorkomen dat de feitelijke premie lager is dan de kostendekkende premie gebaseerd op de RTS primo van dat jaar.

In onderstaande tabel is een uitsplitsing van de gedempte kostendekkende premie weergegeven:

	2014	2013
Actuariële premies actieve deelnemers	10.578.000	8.891.000
Kostenopslag (minus vrijval excassokosten)	261.000	141.000
Solvabiliteitsopslag	1.227.000	1.005.000
Totaal	<u>12.066.000</u>	<u>10.037.000</u>

9.2. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds
Deze post is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Directe beleggingsopbrengsten	11.574.913	8.052.930
Indirecte beleggingsopbrengsten	72.200.967	(1.266.125)
Kosten vermogensbeheer	335.349	288.091
Totaal	84.111.229	7.074.896

9.2.1. Directe beleggingsopbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Interestopbrengsten vastrentende waarden	11.538.912	7.999.296
Liquide middelen	110	1.688
Overige baten uit depot	35.891	51.946
Directe beleggingsopbrengsten	11.574.913	8.052.930

9.2.2. Indirecte beleggingsopbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Waardeveranderingen vastgoedbeleggingen	5.517.296	(742.215)
Waardeveranderingen aandelen	10.327.617	19.190.045
Waardeveranderingen vastrentende waarden	64.830.054	(19.667.648)
Waardeveranderingen overige beleggingen	(8.474.000)	(46.307)
Indirecte beleggingsopbrengsten	72.200.967	(1.266.125)

9.2.3. Kosten vermogensbeheer

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Vaste beheerkosten	(9.609)	(9.401)
Omvangskorting	344.958	297.492
Kosten vermogensbeheer	335.349	288.091

Van de totale kosten in beleggingsfondsen, de aan- en verkoopkosten die in de participaties zijn verwerkt, kan geen betrouwbare toerekening aan de verschillende beleggingscategorieën worden gemaakt. Derhalve is deze niet opgenomen.

De omvangskorting van € 344.958 (2013: € 297.492) is verleend op de in de participatiewaarden van de beleggingsfondsen in mindering gebrachte variabele beheerkosten. Deze variabele beheerkosten zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. In paragraaf 2.7.5 van het bestuursverslag is een uitgebreid overzicht van de kosten vermogensbeheer opgenomen.

9.3. Overige baten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Interestbaten	0	1.937
Uitkering AIP-kapitalen	313.428	764.997
Totaal	313.428	766.934

De interestbaten zijn toegelicht in paragraaf 9.10.

9.4. Pensioenuitkeringen
In totaal is uitgekeerd aan gepensioneerde deelnemers:

	2014	2013
Ouderdomspensioen	9.069.507	8.322.539
Prepensioen	21.857	70.135
Nabestaandenpensioen	1.813.928	1.710.269
Wezenpensioen	40.110	47.996
AIP-kapitaal	256.615	747.655
Afkopen aan deelnemers	3.886	11.043
Totaal	11.205.903	10.909.637

9.5. Pensioenuitvoeringskosten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Accountantskosten - controle jaarverslag en DNB-jaarstaten door KPMG	39.325	32.670
Accountantskosten - advieswerkzaamheden	117.370	0
Actuariskosten	46.439	43.496
Bestuurskosten	12	314
Adviseurskosten	49.231	13.219
Contributies	11.108	4.539
Administratiekostenvergoeding	160.492	156.632
Excassokosten afkopen werkgever en pensioenfonds	31	963
Bijdrage DNB	21.909	24.095
Opleidingskosten	8.381	16.188
Kosten ALM studie	28.110	47.201
Juridische kosten	2.172	3.376
Kosten visitatie	0	15.993
Totaal	484.580	358.686

Overeenkomstig artikel 96 van de PW wordt vermeld dat het pensioenfonds in het verslagjaar 2014 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

De door KPMG Accountants N.V. in rekening gebrachte kostenvergoedingen hebben zoals bovenstaande specificatie laat zien deels betrekking op honoraria voor de wettelijke controle van de jaarrekening en de verslagstaten en deels op advieswerkzaamheden.

9.6. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Hier volgt een toelichting op de verschillende componenten van de mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

9.6.1. Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die in het boekjaar zijn toegekend. De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2014	2013
Bruto premie	9.129.506	7.806.392
Bruto koopsommen	3.758.262	3.831.000
Totaal pensioenopbouw	12.887.768	11.637.392

9.6.2. Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexering bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexering kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de indexering kan in principe worden ingehaald.

Per 1 januari 2013 is geen indexering toegekend. Per 1 januari 2014 is een toeslag verleend van 1,7% en per 1 januari 2015 is een toeslag verleend van 0,6%. Beide toeslagen zijn verwerkt in het resultaat over boekjaar 2014.

9.6.3. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,379% (vorig jaar: 0,351%) voor een bedrag ad € 1.231.499 (vorig boekjaar € 1.169.804).

9.6.4. Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2014	2013
Uitkeringen	(11.202.017)	(10.898.594)
Afkopen klein pensioen	(3.886)	(11.043)
Totaal uitkeringen	(11.205.903)	(10.909.637)

9.6.5. Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

De onttrekking met betrekking tot het verslagjaar bedraagt € (484.580) (vorig jaar € (358.686)).

9.6.6. Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente. Het per 31 december gehanteerde intrestpercentage bedraagt 1,85% en is afgeleid van de rentetermijnstructuur, zoals per 31 december 2014 door DNB is gepubliceerd.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de marktrente met betrekking tot het boekjaar bedraagt € 61.785.001 (vorig jaar: € (9.885.232)).

9.6.7. Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder is opgenomen het saldo van de actuariële benodigde koopsommen voor overgenomen pensioenverplichtingen en de vrijval van de voorziening dat betrekking heeft op het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van overgedragen pensioenverplichtingen.

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2014	2013
Koopsom overgenomen waardeoverdracht	1.342.470	1.109.853
Afkoop overgedragen waardeoverdrachten	(659.636)	(1.209.758)
Totaal	682.834	(99.905)

9.6.8. Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikend van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de actuariële grondslagen van de prognosetafel AG 2012-2016 naar de meest recente prognosetafel AG 2014 en de aanpassing van de voorziening toekomstige kosten van 2,00% naar 2,08% bedraagt € (2.191.080) (vorig jaar: € 0).

9.6.9. Overige mutaties

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2014	2013
Technisch resultaat op sterfte	235.324	(720.698)
Technisch resultaat op arbeidsongeschiktheid	(203.428)	65.748
Technisch resultaat op mutaties	47.016	758.719
Totaal	78.912	103.769

9.7. Mutatie overige technische voorzieningen
Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2014	2013
Mutatie voorziening backservice koopsom	1.320.227	(72.406)
Totaal	<u>1.320.227</u>	<u>(72.406)</u>

9.8. Saldo overdracht van rechten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Overgenomen individuele pensioenverplichtingen	(1.338.226)	(1.058.880)
Overgedragen individuele pensioenverplichtingen	733.149	1.224.295
Totaal	<u>(605.077)</u>	<u>165.415</u>

De met de overgenomen pensioenverplichtingen samenhangende toename van de voorziening pensioenverplichtingen en de met de overgedragen pensioenverplichtingen samenhangende vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen zijn verantwoord in de post Mutatie voorziening pensioenverplichtingen.

9.9. Overige lasten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2014	2013
Aandeel herverzekeraar in (positief) technisch resultaat	116.004	759.758
Interestlasten	1.064	0
Totaal	<u>117.068</u>	<u>759.758</u>

De interestlasten zijn toegelicht in paragraaf 9.10.

9.10. Intrestbaten en -lasten
Het totaal van de posten intrestbaten en intrestlasten kan als volgt worden gesplitst naar de verschillen onderdelen van baten en lasten:

	2014	2013
Interest te late betalingen	0	1.937
Totaal interestbaten	0	1.937
Interest te late betalingen	1.064	0
Totaal interestlasten	1.064	0
Totaal saldo interestbaten en -lasten	(1.064)	1.937

9.11. Aantal personeelsleden
Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever

9.12. Verbonden partijen

9.12.1. Bestuur

Het bestuur is belast met de vorming van het beleid en de dagelijkse gang van zaken binnen het pensioenfonds. De bestuurders ontvangen voor hun werkzaamheden geen bezoldiging.

9.12.2. Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is belast met het toezicht op het bestuur. De bezoldiging over het jaar 2014 voor de leden van het verantwoordingsorgaan tezamen is nihil (2013: nihil).

9.12.3. Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen: het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Hoofddorp, 22 juni 2015

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Het Bestuur

M. Blom

F.J. van Heijningen

B. de Hoog

R. van Lohuizen

P. Mali

P. Pluimers

G. van der Schaaf

A. Touw

Overige gegevens

10. Bestemming saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Voor het verslagjaar wordt voorgesteld het resultaat als volgt te bestemmen.

	2014
Wettelijke en statutaire reserves	
Mutatie Algemene Reserve	13.513.921
Overige reserves	
Reserve beleggings- en actuariële risico's	3.446.000
Totaal bestemming van het resultaat	16.959.921

11. Uitvoeringsovereenkomst

De Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (SPFN) heeft met Fluor B.V., Fluor Consultants B.V. en Fluor Infrastructure B.V. een overeenkomst gesloten waarin de wederzijdse verhouding is geregeld. In deze overeenkomst ligt onder andere vast welke premies de betreffende ondernemingen maximaal dienen te betalen en binnen welke tijdspanne.

Elk jaar stelt het Bestuur de hoogte van de premies voor het komende jaar vast, echter nooit hoger dan de maximale premie zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

In de overeenkomst is de methodiek van premieberekening voor de werkgever vastgelegd; deze is mede afhankelijk van de totale salarissom en de gemiddelde gewogen leeftijd van de deelnemers.

Een belangrijke clausule in de uitvoeringsovereenkomst is de garantie van de werkgever om indien de totale bezittingen minder zijn dan de totale verplichtingen, op eerste verzoek van de DNB de bezittingen van het pensioenfonds aan te vullen zodanig dat een tekort wordt opgeheven. Deze clausule is ingebracht toen de werkgever aan het pensioenfonds verzocht heeft om in meer risicodragende beleggingsproducten, zoals aandelen, te investeren dan in staatsobligaties.

I.v.m. het sluiten van de pensioenregeling voor nieuwe deelnemers is er aan in de Uitvoeringsovereenkomst een artikel 15 toegevoegd waarin o.m. staat vermeld dat de sluiting van de regeling geen oorzakelijke negatieve gevolgen zal hebben voor de deelnemers en dat kosten die direct herleidbaar zijn tot de sluiting van de regeling door het Fonds bij de onderneming worden voorgelegd voor vergoeding. Daar wordt aan toegevoegd dat de onderneming deze kosten naar redelijkheid voor haar rekening zal nemen.

12. Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuw FTK

Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt vanaf 1 januari 2015 gebruikgemaakt van de rentetermijnstructuur zoals van toepassing onder het nieuwe FTK. In de nieuwe rentetermijnstructuur wordt de driemaandsmiddeling niet meer toegepast. Door toepassing van de nieuwe rentetermijnstructuur is de voorziening pensioenverplichtingen per 1 januari 2015 gestegen met circa EUR 19,5 miljoen. De aanwezige dekkingsgraad komt hiermee uit op 112,2%. De dekkingsgraad per 31 december 2014 is gebaseerd op het op dat moment geldende (oude) FTK.

Tevens zijn de eisen ten aanzien van de berekening van het vereist eigen vermogen herzien. Met name als gevolg van:

- de verzwaarde schokken die worden verondersteld voor het zakelijke waardenrisico;
- een stijging van het kredietrisico. Voorheen werd er gerekend met een schok van 40% op de geldende creditspread. Nu dient als minimale schok 60 basispunten gehanteerd te worden. Deze schok loopt verder op naarmate de rating slechter dan AAA wordt. Europese AAA beleggingen zijn uitgesloten van een kredietbuffer;
- de nieuwe veronderstelde correlaties tussen S1 en S5, en S2 en S5 binnen de wortelformule van het vereist eigen vermogen.

is het vereist eigen vermogen met circa 5 procentpunt oftewel EUR 20 miljoen gestegen. De vereiste dekkingsgraad komt hiermee uit op 115,5%.

13. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland te Haarlem is aan Milliman Pensioenen vof de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2014.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangevane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds. Mijn oordeel is gebaseerd op het Financieel Toetsingskader zoals dat op balansdatum van toepassing was.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds FLUOR Nederland is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen voor inactieven beperkt zijn.

Amsterdam, 22 juni 2015

drs. R.K. Sagoenie AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

14. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening over 2014 van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland te Haarlem gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2014 en de staat van baten en lasten over 2014 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland per 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 22 juni 2015

KPMG Accountants N.V.

F.J.J. Glorie RA

15. Lijst met afkortingen

<u>ABTN</u>	<i>Actuarieel Bedrijfstechnische Nota</i>
<u>AFM</u>	<i>Autoriteit Financiële Markten</i>
<u>A.I.P.</u>	<i>Aanvullend Invididueel Pensioen</i>
<u>A.P.P.</u>	<i>Aanvullend Pensioen Plan</i>
<u>ALM</u>	<i>Asset & Liability Management</i>
<u>ANW</u>	<i>Algemene Nabestaanden Wet</i>
<u>CODE</u>	<i>Code Pensioenfonds Pensioenfederatie</i>
<u>DNB</u>	<i>De Nederlandsche Bank</i>
<u>FTK</u>	<i>Financieel Toetsingskader</i>
<u>PAC</u>	<i>Pensioen Advies Centrum (Aegon)</i>
<u>SPFN</u>	<i>Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland</i>
<u>UPO</u>	<i>Uniform Pensioenoverzicht</i>
<u>WVBP</u>	<i>Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds</i>